

ESLÖVS FOLKHÖGSKOLA

Reportage

Allmän kurs

Spår 2 och Spår 3

Innehåller spännande reportage skrivna av:

(Klicka på namn eller artikel för att komma till rätt sida.)

Carmen Ahlström	Kampen att hålla sig ren från missbruk	3
Julia Amzourou	”Så som svarta har “the black history” borde vi få ha “the roma history”	5
Daniel Andersson	Allt fler kvinnor i spelvärlden, men hur jämfört är det egentligen?	7
Eyerusalm Asmelas	Folkhögskola, en annan väg	10
Mario Birco	En växande stad med växande problem	12
Monia Carlsson	”Vi använder våra datorer i alla ämnen förutom maten”	13
Oliver Dimovski	”Som man bäddar får man ligga”	16
Benjamin Dizdarevic	Digital klyfta i skolan: Utmaningar med den digitala omställningen	18
Moa Emgård	Nätdejting den nya trenden – hur långt har den gått?	20
Sara Helgesson	Framtiden för Sveriges jordbruk i denna globaliserade världen	22
Teres Jönsson	Framtidens måleri	25
Rebekka Lilja	NPF på arbetsmarknaden	28
Fritz Lärkenfält	Vem lyssnar när världen inte gör det?	32
Cornelia Nilsson	Rasism i skolan	34
Julian Nygren Löhndorf	Sverige är det nya Las Vegas för barn på internet?	36
Anny Nyungunumugisha	Att bekämpa matsvinnet	38
Olivia Olsson	Sverige, hål i plånboken eller tänderna?	39
Ninnie Persson	Kvinnor på mansdominerade arbetsplatser	42
Amilia Sigrén	Ungas drömmar om egen bostad allt svårare att uppfylla	43
Jethro Vainikka	”Bygger man på jordbruksmark så går den inte att återställas”	45
Joakim Vressner	Bakom kulisserna: En närmare titt på sjuksköterskors arbetsvillkor inom sjukvården	47

Kampen att hålla sig ren från missbruk

Att känna sig psykiskt påverkad av att kämpa för att nå sitt mål är något som finns i vardagen hos många individer. Missbrukare kämpar även de för att nå sitt mål, men faller oftast ur sin plan igen. Att återfallsproblematiken till missbruk är ett faktum, är de flesta redan medvetna om. Frågan är om det görs tillräckligt från samhällets sida för att hjälpa denna grupp?

När man pratar om att en individ ”tar ett återfall” så innebär det att man kommer tillbaka till sina gamla vanor, tar samma substanser och lever på samma ohälsosamma sätt som innan.

Enligt Kriminalvården räknas ett återfall när personen som dömts till en påföljd begår ett nytt/samma brott och därav döms till en ny påföljd. En klient med flera tidigare verkställigheter har större risk att återfalla.

Kampen att hålla sig ren är något som kan påverka individen på olika sätt. Jag träffade en anonym brukare vid en solig

sommaräng, medans vi placerade oss i gräset så förklarade hon känslan så här:

– Att känna sig misslyckad av tanken på att jag inte kämpat tillräckligt hårt för att hålla mig ren. Att vara psykiskt utmattad och leva utan ork och att man trycker ner sig själv mer med tanken att lathet tog över.”

Lagföringsbesluten gällande ringa narkotikabrott har ökat med 2 180 beslut, det vill säga 10 procent. Denna statistik är jämfört med 2019 fram tills idag, 2024.

Hur jobbar samhället för att detta samhällsproblem ska förbättras? Så här säger Folkhälsomyndigheten: *”Utgångspunkten för narkotikaförebyggande arbete är att förbättra människors livsvillkor och levnadsvanor.”*

Att förebygga dessa ohälsosamma levnadsvanor börjar oftast i ung ålder. Att utbilda unga inom riskerna och problematiken i ett missbruk ger dem försprång till att välja en bättre bana i livet. Alla brukare har sin egen historia angående varför och hur de valde den vägen, men oftast startar det i ung ålder. Många fall startar i att man växte upp i den miljön och därav anser att livsstilen inte är så hemsk som den i verkliga fallet är. Personen jag träffat berättar:

– Som 14-åring umgicks jag med äldre som redan satt i missbruk. Nyfikenheten tog över då jag kände mig bekväm med personerna runt omkring mig, så jag valde att testa. Sedan bara fortsatte det. Även fast jag fått riskerna och känslan förklarad för mig innan, så var jag omöjligt medveten om de faktiska konsekvenserna. Speciellt som 14 år.

Hon betonar flertal gånger att hon endast var 14 år gammal. Det hon menar är att man inte kan förstå i så pass ung ålder vad man faktiskt ger sig in på t förrän man sitter där.

När individen sitter i ett missbruk finns hjälpen att få, både genom boende, psykologer och närstående. Om vi fokuserar på hjälpen man kan få inom boenden i ung ålder så finns det både på öppna och låsta avdelningar. Så som SIS och HVB. Den anonyma brukaren berättar:

– Den enda vård jag förespråkar är låsta avdelningar, just för det var de enda som hjälpte mig för stunden i ung ålder. Jag tror att öppenvård endast funkar ifall man är villig att kämpa för att hålla sig ren. Det är något staten bör jobba på, vem placeras var egentligen?

Författare: Carmen Ahlström

”Så som svarta har “the black history” borde vi få ha “the roma history”

Det är svårare för romer i arbetslivet trots de globala målen som finns angående förtryck mot minoritetsgrupper. Att romer är en utsatt grupp i samhället är inte någonting nytt.

– Så som svarta har “the black history” borde vi få ha “the roma history, säger artisten Tasha, i en intervju om hur det är att vara rom inom musikbranschen.

Antiziganism är ett uttryck av rasism mot romer. Ordet kom fram under förintelsen och många romer skickades av nazisterna till Auschwitz. Romer har alltid varit ett förtryckt folk med många myter och folk har varit mycket misstänksamma mot romer i alla tider, Detta lever kvar än idag. I Stockholm hittade man ett register så sent som 1996 där man kategoriserade in romer med beteckningen “hel Z”, “halv Z”.

Det finns ett policydokument kallat Vitboken där staten erkänner övergrepp och kränkningar av romer i Sverige på 1900- talet. Regeringen anser att en vitbok om romernas historia skulle hjälpa till med kunskap att förbättra romernas levnadsförhållande framöver. För att man ska kunna förstå måste man ha en beskrivande historia som är viktig för att stärka arbetet med romers mänskliga rättigheter, menar regeringen. Romer har blivit kartlagda, tvångssteriliserade, barn har omhändertagits, de har fått inreseförbud, inte fått någon tillgång till bostad eller utbildning/ arbete m.m.

Enligt en undersökning på europaparlamentets hemsida kan man ta del av kommissionens rapport ”2019 Report on National Roma Intergration Strategies”. 68 % av romerna slutade sin

skolgång tidigt. Bara 18 % av romska barn som studerar på högre nivå. 63% har varken utbildning eller någon form av sysselsättning överhuvudtaget.

Diskriminering och exkludering av romer börjar i tidig ålder någon som har erfarenhet av detta är en romsk tjej från Stockholm som har valt att ställa upp på en intervju och dela med sig av sina upplevelser. Det är Tasha 17k. Hon är en artist, kreatör och offentlig person. I skolan var där jag kände av diskrimineringen mera jämfört med i mitt artistliv. Där blev man liksom bortprioriterad eftersom att vi romer inte blir prioriterade i skolan på samma sätt, säger Tasha med en suck av besvikelse. Men nu i mitt artistliv fortsätter hon glatt att berätta att det vänt till något positivt snarare än negativt med att tillhöra en minoritet.

Diskrimineringen och bortprioriteringen Tasha varit utsatt för i skolan har satt sina spår och man förstår när hon förklarar att hon har mindre jobb möjligheter samt en mindre självsäkerhet i jobb världen.

Trots att vi i Sverige har vi haft skolplikt sedan 1842 så har romer fått kämpa för sin rätt till skolgång och år 1960 fick romer igenom sin rätt till skolgång. Tiden innan 1960 var romer egenföretagare och försörjde sig genom hästhandel, tivoli verksamheter och hantverkararbete. Detta försvann när romerna blev bosatta och tjänsterna minskade eftersom de flesta romerna inte hade gått i skolan och inte var läs- och skrivkunniga och hade därmed också hade det svårt att få jobb.

- Där blev man liksom bortprioriterad eftersom att vi romer inte blir prioriterade i skolan på samma sätt, säger Tasha med en suck av besvikelse.

Tasha 17k på scen och premiär sjunger låten vägen hem, på jubileumskonsert radio romano.

Hur skulle allmänheten kunna bli mera medveten om den dagliga diskrimineringen av romer tycker du? Hade allmänheten kunnat göra något annorlunda i dina personliga upplevelser?

– Jag tror att om man pratar om det i skolan, om just minoriteter och som rom redan i tidig ålder i skolan och lyfter det. Samt att man upplyser om diskrimineringen av romer och hur

romernas historia har sett ut så tror jag att det bidrar till en större förståelse. Så som att man inte säger N- ordet det vet vi men det är ju lika fult att säga Zigenare men det är människor inte lika upplysta om. Så som svarta har the black history borde vi romer få ha the roma history avslutar Tasha bestämt.

Författare: Julia Amzourou

Allt fler kvinnor i spelvärlden, men hur jämställt är det egentligen?

Idag väljer drygt 50% av tonårspojkar att spendera sin fritid i en virtuell värld inuti ett spel framför sin dator. Den virtuella spelvärlden ger spelaren en möjlighet att utveckla sin virtuella och sociala identitet, vilket oftast får positiva resultat i tonårspojkars utveckling. Men är det alltid en positiv utveckling?

Jag valde att intervjua en kille i 20-årsåldern som vill vara anonym.

Vilka typer av personer består din spelgrupp av?

– Vi är runt 10 killar från samma stad som känt varandra i ett par år.

Har du upplevt att din grupp du spelar med har liknande egenskaper och har svårt att inkludera andra spelare som skiljer sig åt från er?

– Ja, det är lätt att hela gruppen blir väldigt ensidig där alla delar samma åsikter och bara “hypear” upp varandras beslut och tankar.

Hur har det sett ut när en situation uppstår där ni hamnar i ett spel med någon som “inte är en i mängden”

jämfört med er själva? Till exempel när ni hamnar i samma lag som en tjej.

– Det uppstår fördomar direkt, någon lägger en kommentar om tjejs förmåga att prestera i tävlingsinriktade spel oftast. Och eftersom vår grupp består av endast killar så är det svårt för någon att säga ifrån när någon går för långt.

Tror du att dessa kill-isolerade spelgrupper är skadliga?

– Det kommer alltid finnas fördomar inom spelvärlden men när en grupp är så homogen så finns det ingen som säger ifrån när någon gör fel. Problemet kommer därför finnas kvar eftersom man bekräftar varandras åsikter.

Julia “Juliano” Kiran, professionell datorspelare.

Ökad representation i spelutveckling

Eftersom majoriteten av spelutvecklare idag är män så blir kvinnliga karaktärer oftast skapade för att tillfredsställa en manlig publik. Men trots detta består alla världens spelare av mellan 45-48% kvinnor. De senaste 10 åren har andelen kvinnor inom spelutveckling ökat, tack vare spelbolagens ökade ansträngande att skapa en mer inkluderande miljö och kvinnliga mentorer som hjälpt till att sänka motgångarna för kvinnor i branschen.

Ett rum fyllt med killar utvecklas som killar

Som intervjun med den manliga datorspelaren visat, så är det väldigt svårt att komma ut ur homogena gruppers gemensamma tänkande utan en utomstående synvinkel. Inom

spelutveckling så har homogena grupper en stor påverkan eftersom det gör att spelen endast reflekterar från deras erfarenhet och perspektiv. Därför blir spelen mindre inkluderande och tilltalar endast samma publik som skaparna tillhör.

Intervju med “Unicornpooper” en 21-årig gamer

För att kunna få en inblick på hur det är att vara en kvinnlig gamer har jag fått chansen att intervju den 21-åriga gamern med gamer-tag “Unicornpooper”

Hur började ditt intresse för gaming?

-Mitt intresse för gaming har funnits ända sedan jag var liten. Min pappa har alltid spelat så långt jag kan minnas och lät mig spela playstation med honom när jag var liten.

I låg- och högstadiet försvann mitt intresse för gaming på grund av att ingen av mina tjejkompisar ville spela. Jag hade inga kompisar av det motsatta könet vid den tiden men jag visste att många killar nära mig spelade. Jag föll ner i en grov depression av andra skäl och orkade aldrig gå upp ur min säng, vilket ledde till att jag tappade kontakten med alla kompisarna jag hade, för att jag helt enkelt inte orkade hålla kontakten.

När min pappa byggde om sin gamla kontorsdator till en gamingdator åt mig och min syster kom min räddning. Att kunna spela på datorn gjorde att jag långsamt orkade gå upp ur sängen mer och mer för varje dag som gick och jag kände hur glädjen kom tillbaks till mig.

När jag var så deprimerad kommer jag ihåg att ingenting var kul, inget kunde få mig att skratta och allting jag gjorde var poänglöst. Men jag orkade gå upp för att spela, det tog inte lika mycket energi på mig, det var kul och jag var uppe ur sängen. Man kan säga att datorn hjälpte mig ut ur depressionen. Jag har fått många vänner för livet genom gaming och det har

även gett mig chansen att kunna hålla kontakt med mina vänner när jag mår som sämst utan att behöva anstränga mig. Att spela har jag nästan alltid energi till.

Vilka positiva och negativa erfarenheter har du haft som en kvinnlig gamer?

-Som alla kvinnliga gamers nog håller med om så är sexismen det vanligaste negativa man utsätts för. Minst en gång per dag får jag höra något sexistiskt från killar i åldern 7-30 år, de lär sig inte oavsett ålder. Jag undrar verkligen vem som lärt dessa barn/män att säga till kvinnor exakt hur de ska utsätta oss för sexuella övergrepp, att vi ska gå tillbaka till köket, att vi är boostade (de anser att man är för dålig för ranken/leveln man har i spelet), att det inte är vi som spelar för en tjej skulle aldrig kunna prestera så bra. Sen får man höra “Du är så känslig, har du pms? Du kan inte ens ta en simpel kränkning, det är därför tjejer inte ska spela för de kan inte ta sånt vi killar säger till varandra”.

Det slutar aldrig. Jag har aldrig i mitt liv hört en kille säga detta till en annan kille. Det är endast tjejer som spelar som blir påhoppade med personangrepp eller hot. Jag tror nästan alla som spelar tar det med en nypa salt om någon kallar dig dålig eller säger till dig att avinstallera spelet. Det är illa när jag blir glad för att någon säger att jag spelar dåligt, för det är det snällaste man får höra som en kvinnlig gamer.

Detta gäller från mina erfarenheter av spel som Counter Strike, Valorant, League of Legends, Call of Duty, Overwatch och till och med Roblox (Ett mer barnvänligt spel) där “skitungarna” även är toxic.

Den mest positiva erfarenheten måste jag säga kom från när jag spelade World of Warcraft. WoW har den bästa gemenskapen och minst toxic miljön jag någonsin spelat i. Det är väldigt få kvinnor som spelar WoW om man jämför med andra spel, men killarna som spelar WoW

är riktigt respektfulla och trevliga. Under mina tre år som jag spelade WoW hade INGEN sagt något sexistiskt eller nedvärderande, knappt ens något kränkande som att “man är dålig på spelet”. Alla hjälps åt och om det fanns något du inte förstod eller om man råkade göra något fel så använde de andra spelarna inga skällsord mot dig, istället fick man höra “det händer alla, det är okej”. Det var verkligen en fridfull miljö.

Anser du att spelplattformar och företag gör tillräckligt för att motverka trakasserier och skapa en bättre och säkrare miljö för alla spelare?

-Dessa spelföretagen har inte ens säkra arbetsmiljöer för kvinnorna som jobbar på sina företag så hur ska de kunna göra virtuella platser bättre? En kvinna som jobbade på Blizzard tog sitt egna liv efter att ha utsatts för sexuella trakasserier på jobbet under flera års tid. Riot games blev även de stämde på grund av sexuella trakasserier som utfördes av högt uppsatta män. Sedan dess har Riot games försökt förbättra sitt företag och anställa en större andel kvinnor och tar tag i problemen som uppstår. Men inte i deras egna virtuella spelvärldar. Varje dag utsätts kvinnor för alla möjliga typer av hot, sexism, och folk som med flit förstör deras spelupplevelse genom att till exempel blockera in deras karaktärer så att de inte kan röra på sig. Det förekommer även att män avsiktligt kastar spells och annat som är till för att skada motståndarna, på sina egna kvinnliga lagkamrater. När man sedan rapporterar folk får man bara dåliga lösningar till svar, som att man ska stänga av ljudet eller spela med kompisar man är bekväma med. Det är deras lösning på problemet, vilket jag testat och det fungerar verkligen inte så simpelt. När en kvinna försvarar sig själv så går männen ihop och rapporterar kvinnan, vilket oftast

leder till att den utsatta kvinnan får en längre avstängning än den kränkande mannen.

Jag har märkt att Valorant har många fler kvinnor än andra spel, därför är det viktigt att motverka trakasserier och skapa en säkrare miljö för alla spelare. Gaming är inget som bara är för killar, de har varken en fysisk eller psykisk fördel över kvinnor. Det är tråkigt att det blivit så uppdelat och att killar är emot att kvinnor spelar. Ett bra exempel på uppdelningen kan man se på “Gamechangers” som är en kvinnlig turnering som Riot games valt att separera från den riktiga “Valorant Champions Tour” som är för killar. Inte ens i den högsta graden av tävlingsinriktade spel vill killarna spela med tjejer.

Har du några råd till unga tjejer som är intresserade eller överväger en karriär inom gaming?

-Jag tror att det tips som hjälpte mig mest, var att inte spela helt själv. Det känns hemskt att ha fyra andra personer som hoppar på en (i ett 5-Spelare lag spel). Att ha en kompis i laget gör skillnad. Man kan hjälpa och stå upp för varandra ifall folk väljer att trycka ner en. Om man inte har någon att spela med finns det jättemånga discord-servers man kan gå med i för att prata och spela med andra tjejer som varit med om exakt samma situationer. Om du överväger en karriär inom gaming så kan jag inte ge så mycket råd angående det, mer än att du borde gå för det! Jag önskar att jag var så bra att jag ens kunde överväga en karriär inom det jag älskar att göra på fritiden.

Klockan har hunnit bli mycket när intervjun avslutas och det är dags för Unicornpooper att återgå till hennes favoritsysselsättning, att spela på datorn hon har uppsatt bredvid sin killes dator.

Författare: Daniel Andersson

Folkhögskola, en annan väg

På folkhögskolor erbjuds program och kurser, men till skillnad från gymnasiet bedöms prestationerna inte genom ett betygssystem. I en intervju med deltagaren Carmen Ahlström på Eslövs folkhögskola framhålls den individuella studieplanen, det tematiska arbetet och kommunikationen mellan deltagare och lärare som avgörande för en givande inlärningsmiljö.

Folkhögskolor spelar en viktig roll inom den svenska utbildningen och erbjuder unika möjligheter och studier. De är utformade för vuxna och inkluderar allmän kurs som motsvarar både grund- och gymnasiestudier samt särskilda kurser främst estetiska

På tredje våningen på Eslövs folkhögskola, även kallad "Himmelriket", slår vi oss ner på en bekväm soffa. Det är en väldigt lugn miljö här och det finns flera platser där man kan arbeta med sina studier.

– Jag gick i gymnasiet i två år tills jag valde att sluta eftersom jag hade blivit utbränd av all press och stress, säger Carmen med en nedtonad röst.

Carmen läser allmänna kurser och det är hennes första år på folkhögskolan. Hon förklarar hur det är att plugga på folkhögskola och skillnaden från sin tidigare skola.

– Alla har en egen studieplan och man har rätt att få anpassning om man har behov av det, berättar Carmen med ett stort leende.

Hon nämner att man nyligen har infört tematiskt arbete, vilket innebär att man inte behöver ha flera uppgifter i olika kurser samtidigt utan arbeta med ett tema i flera kurser. Hon tycker verkligen att det underlättar och minskar stressen.

– På min förra skola var det mycket mer eget arbete, men här är uppgifterna mer

gemensamma. Vi utför dem oftast muntligt i slutet av veckan i smågrupper och hjälps åt. Det skapar en känsla av samarbete och mer hållbar inlärning, säger Carmen glatt.

Carmen anser att det är mycket mer arbetsro och mindre trams på folkhögskolan. Hon tror det beror på att de flesta är vuxna och har sökt in frivilligt och därför tar mer ansvar och sköter sig och visar mer engagemang och ansvar under lektionerna.

Det finns forskning som har undersökt hur skolmiljön har påverkat elevernas psykiska hälsa och har funnit att betygssystemet kan ha en stor anledning till varför så många unga lider av psykisk ohälsa. Den konstanta pressen att uppnå alla krav för att få bra betyg kan leda till ångest, nedstämdhet och dåligt självförtroende.

Folkhögskolor använder sig av ett eget bedömningssystem som kallas studieomdöme. Deltagarna får alltså bara ett studieomdöme från 1-4 som är en bedömning för alla kurser. Bedömningen görs tillsammans med alla lärare som gemensamt väljer ett studieomdöme deltagaren ska få. Denna typ av bedömningssystem skiljer sig mycket från skolans betygssystem dels att man endast får ett "betyg" men även att alla lärarna tillsammans sätter ett studieomdöme.

Upplever du att studieomdöme har bidragit till mindre stress?

– Trots att det fortfarande kan vara stressigt eftersom man strävar efter att prestera så bra som möjligt, känner jag betydligt mindre stress av att studera här. Jag har inte behövt fastna på tidigare betyg som skapar press inför kommande uppgift. Jag känner även att det man har lärt sig på lektionerna fastnar mer i minnet. Jag glömde snabbt bort det jag hade lärt mig i gymnasiet för fokuset låg i att komma ihåg det för att nå så högt som möjligt på provet eller seminariet. Här får istället man ett studieomdöme i slutet på läsåret som speglar ens arbete under hela läsåret.

Folkhögskola ger en tydlig bild av hur undervisningen kan utformas för att främja deltagarnas välbefinnande och bidra till en mer hållbar inlärning. Genom att prioritera samarbete, gemenskap och individuell utveckling visar den hur skolor kan förbättra sin undervisning. Att hämta inspiration från folkhögskolan hade kanske varit ett steg mot bättre välmående för alla människor.

Författare:

Eyerusalm Asmelas

En växande stad med växande problem

Malmö är en av Sveriges snabbast växande städer. Luftkvaliteten påverkar staden och hur kan man lösa detta? I en intervju berättar miljöspecialisten Linnea Svensson om flera olika lösningar.

Malmöregionen är ett storstadsområde där större kommuner som Malmö stad och Lunds kommun samt mindre kommuner som Lomma och Burlöv, står inför en växande utmaning: luftkvaliteten. Trots stadens grönområden, parker och natur mellan och i tätorterna debatteras Malmö nu som en av Sveriges mest luftförorenade städer.

En växande stad med växande problem

I takt med att Malmö ständigt expanderar, både i befolkning och infrastruktur, blir luftkvalitetsfrågor alltmer påtaglig. Diskussionerna kring stadens status som Sveriges mest förorenade stad har skapat oro bland både invånare och experter. En av de allvarligaste faktorerna är de små partiklarna med en diameter mindre än 2,5 mikrometer kända som PM 2,5. Dessa partiklar är tillräckligt små för att tränga djupt in i lungorna och kan absorberas i blodomloppet, vilket leder till allvarliga hälsoproblem som andningsbesvär, hjärt-kärlsjukdomar och till och med för tidig död.

Trafik och utsläpp

Stadens växande trafikvolym har bidragit till ökade utsläpp, vilket i sin tur har försämrat luftkvaliteten. Infrastrukturen i Malmö är en stor faktor som påverkar luftkvaliteten mest, säger Linnea Svensson från Miljökontoret i Burlövs kommun. Hon påpekar att regionen har tur med sin 30 kilometer långa kust som ständigt ser till att det blåser. Annars hade smogen lagt sig över staden som i till exempel Indonesiens huvudstad Jakarta, säger Linnea Svensson.

Hållbarhet och miljöinitiativ

Trots dessa utmaningar finns det positiva saker att lyfta fram. Malmö har genomgått betydande förbättringar när det gäller hållbarhet och miljövänliga initiativ. Stadens satsningar på kollektivtrafik, grönområden och mer cykelvägar har alla bidragit till att minska dess miljöavtryck och skapa en mer hållbar stadsmiljö, speciellt cykelvägarna som har en totallängd på 595 kilometer bara i Malmö stad (kommun).

– Det kräver en stor insats från både myndigheter och invånare för att identifiera och genomföra effektiva åtgärder som kan bidra till en renare och hälsosammare stad för alla, säger Linnea Svensson.

Lösningar för framtiden

Vad kan då göras för att förbättra luftkvaliteten i Malmö? Linnea Svensson har flera förslag. Man ska satsa mer på kollektivtrafiken och organisera den bättre. Bussar som stoppar trafiken är inte ett bra val, därför måste man satsa på mer metrotrafik i Malmö och regionen. Citytunneln och Kontinentalbanan räcker inte då det är tåg som kör på dem och de stannar på få ställen. Därför ska man ta bort hälften av

stads- och regionbussarna och ersätta dem med metrotrafik, så att trafiken i staden och runt om kan flyta bättre. Utöver detta föreslår hon att bredda och förlänga motorvägarna i staden. Då staden växer och byggs ihop med orterna omkring är det viktigt att börja genomföra dessa åtgärder, säger hon.

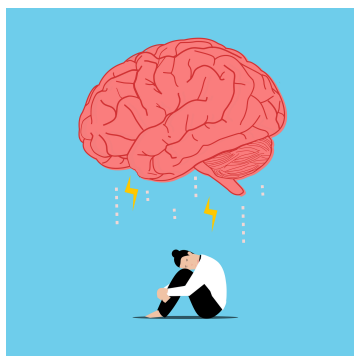

En blick mot framtiden

Sverige har överlag bra luftkvalitet jämfört med många andra länder. Med en befolkning på cirka 10 miljoner, motsvarande Londons befolkning, står Sverige inför framtida utmaningar. Befolkningstillväxten förväntas främst ske i de större städerna, vilket innebär att Malmö och liknande städer måste vara förberedda. Att förstå och agera på dessa utmaningar är avgörande för att säkerställa att Malmö inte bara är en stad som växer, utan också en stad där invånare och besökare kan njuta av en ren och hälsosam miljö.

Text: Mario Birco

“Vi använder våra datorer i alla ämnen förutom matten”

Sveriges siffror ökar drastiskt. Vad gör digitalisering egentligen med våra barn och ungdomar? Studier visar att skärmanvändning sker allt mer och i allt yngre åldrar. Bör vi vara oroliga? Barnen svarar ja på frågan.

Att använda datorer i skolan har blivit allt vanligare. Jag befinner mig på en fritidsgård, ungdomarna fäller upp sina datorer i extas. Det är dags att få provresultat från skolan. Detta får mig att tänka på hur digitaliseringen är idag.

Jag ställer en öppen fråga till dom som är där:

Hur mycket skriver ni för hand i skolan?

– Vi använder våra datorer i alla ämnen förutom matten, säger den ena flickan med exalterad röst.

Faktorer som kan tyda på beroende av en dator är till exempel att man hoppar över måltider, sover dåligt och är mer intresserad av vänner online än i det “verkliga livet”. Det blir allt tydligare att

barnen är mer trötta, inte orkar gå till skolan och påvisar mer aggressivt beteende när en förälder försöker bromsa användandet.

Jag träffar en person som vill vara anonym för att höra hans åsikter och tankar kring digitaliseringen. . Han har jobbat med barn och unga under en väldigt lång tid.

Hur tänker du kring datorer i tidig årskurs?

– Världen och tekniken är annorlunda idag och man behöver lära sig det även om intresset inte är där. På grund av teknikens utveckling behöver man datorer i skolan. Till exempel för de personer med dyslexi finns det otroligt bra hjälpmedel på datorerna där vi kan underlätta för de som har svårigheter. De är ett nödvändigt verktyg så länge de inte överskrids.

En studie från Kantar Sifo 2020 ställde frågan till barn om man skulle kunna klara sig utan sociala medier där endast 26% av barnen svarar ja.

TikTok exploderar bland den yngre målgruppen. Hälften av barnen i Sverige

som är mellan 7-15 år har ökat med 50% från förra året (2019) då var det bara 27% som var uppkopplade. Det är en ökning på hela 50% bland yngre barn. Målgruppen 7-9 år är TikTok topp tre. TikTok har en åldersgräns och sekretesspolicy på 13 år!

Vad tänker du kring påverkan vid skärmanvändning bland barn?

– Digitaliseringen blir allt mer som ett skydd för personer som är mer introverta och som tycker det är jobbigt med sociala sammanhang. Tekniken går så fort fram att vi människor inte hinner med att utvecklas och inte vet hur man ska hantera det nya samhället inom tekniken. Jag vill tro att mycket distraktioner med telefonen kan leda till psykisk ohälsa. Att isolera sig är inte bra för någon, vi blir allt mer bekväma och vi lär oss inte att förstå de sociala koderna. Att föräldrar inte tillåter sina barn att ha sociala medier kan leda till utanförskap.

Att föräldrar tillåter sina barn sitta inne med diverse skärmar när det är fint väder, hur tänker du där?

– Föräldrar har också utvecklat ett bredare beroende av att göra något som ger kickar istället för att göra det som är nyttigt och bra för en, till exempel som en sån enkel sak att vara lekfull och kreativ när solen skiner. Föräldrar tycker det är bekvämt att sätta sina barn vid en skärm för då har föräldrarna koll på var barnen är. Allt handlar om bekvämligheten. När barnet kommer till sin förälder och vill leka utomhus vill inte föräldrarna för även de behöver sina kickar ifrån telefonen, likaså blir det också lättare att göra så med barnen, avskärma dem. Man måste låta sina barn vara barn.

Sociala mediers påverkan på den yngre målgruppen

En tredjedel av barnen får sin inspiration och tips från Youtube och Instagram. Skillnaden på åldersgrupperna är inte anmärkningsvärd men det finns barn mellan 7-9 år som gillar att få inspiration och tips från sociala medier. 28% av barnen söker vidare sin information som kommer ifrån influencers om tex saker/tjänster/produkter som dom snappat upp.

Vad tror du kommer hända i framtiden med barnen?

– Jag hade velat stoppa de stora konsekvenserna. Sociala medier är en plattform där det kan förekomma konflikter som inte fanns förr. Det blir ett mer känslokallt forum att vara på. Man kan inte ta ansvar för personers reaktioner och känslor vid till exempel nätmobbning. Det får mycket stora konsekvenser där det är svårt för oss föräldrar som inte ser allt som pågår bakom stängda dörrar. Jag önskar att föräldrarna ökar sin medvetenhet kring åldersgränserna i de olika apparna för att undvika konsekvenserna. Tankar och funderingar kring skärmanvändning och dagens digitalisering är att den har en extremt stor påverkan på våra unga barn som redan i tidig ålder utvecklar hjärnan med sociala medier. Det finns för- och nackdelar, men kollar man på statistiken och studier som gjorts är det extremt oroväckande.

Av: Monia Carlsson

“Som man bäddar får man ligga”

Sommarsemestern är årets höjdpunkt för många, härliga soldagar med utebad varvat med sköna sommarkvällar. Men det har även blivit ett lotterispel med väderförhållandena. En sommar med ihållande torka för att nästa sommar se sin semester regna bort helt och hållet. Är klimatförändringarna här för att stanna?

En kall morgon i april, bara veckor innan sommaren startar.

Klimatfrågan har varit väldigt viktig under flera decennier men världens ledare har tyvärr inte tagit klimatförändringarna på allvar. Tre viktiga klimatavtal har slutits sedan 1992 men den hållbara utvecklingen har inte kommit närmare sina mål utan tvärtom blivit värre. Den globala uppvärmningen är i full gång och den långsiktiga balansen i naturen håller på att rubbas. Forskare har räknat ut att jordens mående har nått en gräns. Flera brytpunkter har nåtts och resten är på väg i samma riktning. Är människor okunniga? Har de fått för lite kunskap om klimatproblemen? Eller bryr de sig helt enkelt inte om det?

En före detta lantbrevbärare, 52 år, har lång erfarenhet av väderförhållanden i Skåne där han har delat ut post med bil på den skånska landsbygden i nästan två decennier.

Vi sitter i hans trädgård utanför ett enplansradhus och njuter av majsolen. Det är i början på maj

och temperaturen börjar närma sig 20 grader. Sommaren har tjuvstartat i år igen men när jag tänker efter har den gjort det i flera år.

Har du märkt av klimatförändringar under tiden som du arbetat som lantbrevbärare?

- Ja, det kan man säga. På senare tid har januari månad varit startskottet för vintertid där december månad har varit mild och januari månad är en "snö månad". Det är inte ofta man firar jul och har snö kring juletiden.

Lantbrevbäraren tänker tillbaka och berättar med ett leende på läpparna att han saknar snön kring julen. När han var ung och gick i skolan snöade det nästan alltid på jullovet och man kunde leka i snön och åka miniskidor.

-I maj månad är temperaturskillnaderna stora, från att ha varit kallt hela våren så blir det sommar på bara några veckor vilket är en stor skillnad från förr då sommarmånaderna var juni, juli och augusti. Det känns som att våren inte får plats i våra årstider längre. Istället har vi fyra kalla månader och fyra varma månader.

Han håller med uttrycket “det var bättre förr”. Då kunde man lita på de fyra årstiderna och planera sin semester utan några större överraskningar.

- Idag vet jag inte om det blir regn hela sommaren eller nästintill torka, för det kan faktiskt vara extremt väder under sommaren. Det är inte kul att semestern regnar bort eller att värmen är olidlig.

Tror du att människan är medveten om klimatkrisen?

- Jag tror att människor är medvetna om att det finns någon form av problem angående klimatet, men inte att det är en stor kris. Man tror att det går att lösa och att politiker och världsledare ansvarar för att det ska lösas. Den enskilda människan försöker lösa sina egna vardagsproblem först och främst.

Är företag medvetna om klimatkrisen och kan de bidra till bättre klimatvärde?

-Jag tror att företag är väl medvetna om att vi har en global klimatkris, framför allt större företag som är bra på att titta in i framtiden för att anpassa sig för förändringar. Multinationella företag försöker vara förebilder och implementera att tänka klimatsmart och att sälja återvunna produkter. Men även mindre företag strävar efter att ha en hållbar utveckling när man producerar sina produkter.

Lantbrevbäraren som har en högskoleutbildning ekonomi och marknadsföring tycker att multinationella företag med stort inflytande bland sina miljoner kunder och tusentals anställda borde kunna bidra med ännu mer.

-Världsledare och stora företag borde samarbeta mer för att nå ut med klimatproblemen och lösningar till så många människor som möjligt. Vissa företag tjänar otroliga mängder med pengar och borde investerat mer i klimatkrisen. Stora företag från västvärlden söker sig till billig arbetskraft i fattigare länder där man ofta har mindre strikta miljöregler när man producerar varorna vilket bidrar till miljöproblemen och klimatkrisen. Detta kan man såklart förbättra om man är ett framgångsrikt multinationellt företag.

Vilket är det största hindret för att lösa klimatförändringarna tror du?

-Klimatkrisen finns i hela världen och berör alla länder och människor. För att lösa ett problem måste man samarbeta. Tyvärr finns det ett stort glapp mellan fattiga och rika länder som gör att de fattiga länderna inte är motiverade att lösa klimatkrisen. Fattigdom och förtryck tar bort hoppet för framtiden och då prioriteras miljöproblemen längre ner på listan.

Men lantbrevbäraren tror inte problemet bara ligger hos de fattiga länderna. Människorna i västvärlden ignorerar miljöproblemet på olika sätt också. Han tycker att politikerna i Sverige är väldigt egoistiska och skickar fel signaler till medborgarna.

-Människor vet inte vilket politiskt parti de ska rösta på. Partierna idag "vänder kappan efter vinden" för att maximera stödet hos väljarna. De

resulterar i att man tappar trovärdigheten, man lovar saker man inte kan hålla.

Lantbrevbäraren tycker istället att politikerna borde samarbeta kring miljöfrågorna eftersom enade politiker kring klimatproblemen ger kraftfulla signaler till medborgare och framförallt till den unga generationen, vår framtid. Ett annat problem han tar upp är människors livsstil i västvärlden där man ska ha maximal upplevelse så fort som möjligt så snabbt som möjligt.

Dagliga adrenalinkickar från den digitala världen med alla sociala medier låter inte människor få tid till sig själv att tänka och bilda sig en egen uppfattning om omvärldens utmaningar och problem.

-Idag arbetar jag på en skola för låg- och mellanstadiet och där kan man tyvärr se hur barnen i tidig ålder blir beroende av internet och sociala medier och lever fullt ut i den digitala livsstilen.

Hur bidrar du för att vi ska ha en hållbar utveckling när det gäller klimatet?

-I vardagen försöker jag sopsortera, panta burkar, cykla och promenera istället för att ta bilen, undvika kranvatten som står på i onödan. Ja, allt som tillhör vardagen försöker jag att anpassa till miljötänk.

Något som han tycker är minst lika viktigt är att sprida budskapet om att man ska vara rädd om vår jord.

-Jag försöker få eleverna på min arbetsplats att tänka klimatsmart i deras vardag men även att lära sig om växthuseffekten, koldioxidutsläpp, undvika fossila bränsle osv. Det är viktigt att framtidens generationer vet att om man inte är rädd om miljön går människan under till slut.

Han lutar sig tillbaka och med glimten i ögat avslutar han med uttrycket "som man bäddar får man ligga". Såklart har han rätt att man får skylla sig själv om man inte sköter sig. Solstrålarna värmer gott och sommaren är på gång vare sig den regnar bort eller inte.

Text och bild: Oliver Dimovski

Digital klyfta i skolan: Utmaningar med den digitala omställningen

I dagens samhälle som präglas av teknologiska framsteg är digitaliseringen av skolan både en möjlighet och en utmaning. Medan många ser de potentiella fördelarna med att införa digitala verktyg i klassrummet, finns det också en oro för att denna omställning kan förstärka ojämlikheter och skapa en digital klyfta mellan olika grupper av elever. Bidrar det till social segregation? Hur påverkas undervisningen?

Den digitala förändringen i skolan är en resa med både framgångar och utmaningar. Å ena sidan finns det många som tror att digitaliseringen ökar engagemanget och lärandet hos eleverna. Å andra sidan finns det de som oroar sig för att teknologin kan skapa en digital klyfta och minska kvaliteten på undervisningen. För att bättre förstå denna komplexa situation har jag intervjuat två lärare från Eslövs folkhögskola i Skåne, Göran Lundkvist och Manne Mendel.

En av de största utmaningarna med den digitala omställningen är tillgången till teknologi. Trots att många skolor har investerat i interaktiva whiteboards och datorer, finns det fortfarande elever som saknar digitala verktyg hemma. Detta kan leda till att vissa elever hamnar efter och inte får samma möjligheter till lärande som sina kamrater. Vissa tycker också att eleverna med begränsad tillgång till teknik

hemma ofta kämpar mer med sina studier och att den här klyftan kommer att bli större om vi inte aktivt arbetar för att minska den.

Göran Lundkvist har över 11 års erfarenhet som lärare och en tidigare karriär som skogsmästare. Han ser både fördelar och nackdelar med digitaliseringen i skolan.

– Att integrera teknologi i naturkunskapen kan vara både bra och nödvändigt, men man får sortera. Det finns ju en icke-teknologisk del av livet också," förklarar han. Han upplever att eleverna ibland tycker det är skönt att komma ifrån den digitala världen och tillbringa tid i den "andra verkligheten". Detta pekar på ett behov av att hitta en balans mellan digitalt och traditionellt lärande.

Manne Mendel har arbetat på Eslövs folkhögskola i sju år och har en annan syn på digitaliseringen. För honom har digitala verktyg varit en naturlig del av undervisningen sedan han började. "Jag ser många fördelar. Eftersom tillvaron idag till stor del är digital behöver skolan också anpassa sig. Digitala verktyg ger också fantastiska möjligheter. Ett exempel är interaktiva presentationer – istället för att läraren bara står och maler kan deltagarna involveras på olika sätt genom att svara på frågor och omröstningar i sina enheter," säger han.

Trots de alla fördelarna med digitala verktyg, som förbättrad tillgång till information och interaktiva lärandemöjligheter, finns det självklart utmaningar. Göran framhåller att det är viktigt att lärarna behärskar teknologin de använder och inte blir "slavar under tekniken". Han använder bara de digitala

verktyg han känner sig bekväm med och som han vet kommer att bidra positivt till undervisningen.

Manne å andra sidan har inte stött på några större problem med att använda digitala verktyg. Han anser att de verktyg han använder är så pass enkla och användarvänliga att alla elever klarar av att använda dem, även de med funktionshinder eller inlärningssvårigheter. "Alla är inte lika vana, men de verktyg jag använder är så pass enkla och användarvänliga att jag i stort sett inte har erfarenhet av att någon inte klarat av att använda dem. Tvärtom kan en deltagare med synskada tillgodogöra sig information bättre med digitala redskap och samma sak gäller de med läs- och skrivsvårigheter," säger han.

När det gäller tillgången till teknologi bland eleverna och de socioekonomiska skillnaderna, menar Göran att det är bra att

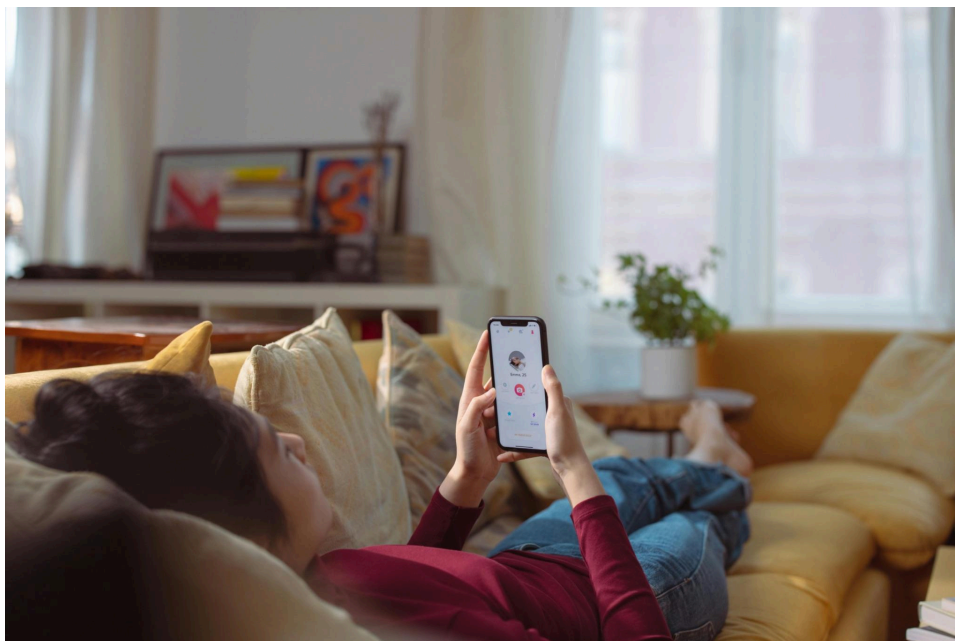
tekniken finns tillgänglig, men att den inte får styra undervisningen. "Det är bra att det finns tillgängligt, men tekniken får inte styra utan det ska man göra själv." Manne tillägger att skolor bör tillhandahålla datorer kostnadsfritt eller för en låg avgift för att säkerställa att alla elever har tillgång till nödvändig teknologi och digitala resurser.

Sammanfattningsvis är den digitala utmaningen i skolan inte bara en fråga om teknologi, utan också en fråga om lika möjligheter och rättvisa i utbildningen. För att möta alla dessa utmaningar krävs det en insats från alla. Skolor, lärare, föräldrar och myndigheter måste arbeta tillsammans för att säkerställa att teknologin används på ett sätt som gynnar alla elever och bidrar till deras framgång. Genom att fortsätta att diskutera dessa frågor kan vi arbeta mot en skola där alla elever har möjlighet att lyckas i den digitala åldern

Författare: Benjamin Dizdarevic

Nätdejting den nya trenden – hur långt har den gått?

Att nätdejta försvårar för kärleken. Vi gör sämre val och får svårare att utveckla djupa relationer, menar den välkända sociologen och debattören Eva Illouz.

Nätdejting är ett fenomen som uppkommit under 2000-talets decennier och det har spridits över världen i rasande fart. I artikeln “Känd sociolog: nätdejting förstör romantiken” skriven av Bodil Appelquist så berättas det att större antalet av alla nya relationer i dagens samhälle har börjat online via en dejtingapp.

Jag träffar folkhögskoledeltagaren Tindra, 20 år, vi har stämt träff i stadsparken i Lund, solen skiner från den klarblå himlen och hon tar en klunk från sin Sprite. Jag är här för att prata med henne om just nätdejting.

Anser du att det finns en ny form av romantik i denna typ av dejting?

– Ja, det skulle jag säga att det gör. Det baseras mycket på ens utseende, det är inte lika äkta, man har för lång tid på sig att tänka och det blir så direkt på sak jämfört med “irl” då man varit i samma sammanhang. Det är en annan slags romantik, den blir inte lika realistisk.

Får den dejtingen att stanna eller till och med gå bakåt i utvecklingen?

– Ja .Nätdejting för en bakåt i utvecklingen för det kommer inte naturligt vilket romantik borde göra.

Valmöjligheter

Eva Illouz pratar om “choice overload”. Den handlar om att människan har svårt att

hantera många val samtidigt. Det vill säga när vi har för mycket att välja mellan så blir vårt slutliga val mindre kvalitativt för oss. Man blir mer kräsen av alla dessa möjliga potentiella partners.

Tindra förklarar för mig att hon just haft det svårt med val eftersom de flesta killar söker annat än förhållande, anser hon. Samtidigt är det enklare beroende på om man vet vad man letar efter.

– Om man letar efter något som inte är seriöst så är det mycket enklare på internet men om man letar efter en framtid med någon så ska det vara i verkligheten.

En forskare som inte håller med Eva Illouz om choice overload på dejtingmarknaden är Marie Bergström. Hon menar att kärlek alltid har handlat om att vara selektiv och att dejtingapparna inte förändrar kärlek men att det hjälper forskning kring hur processerna ser ut när vi väljer ut en partner. Jag undrar hur processen ser ut och frågar Tindra hur det går till när hon lär känna folk via dejtingappar:

– När jag lär känna någon via dejtingappar är jag noga med vem jag väljer. Jag tänker mycket på vad han säger och jag är mycket "cautious". Jag tänker mycket på hans beteende om han till exempel är för snäll. Om han bara säger det man vill höra, säger Tindra med säkerhet.

Jag undrar om det är vanligt att hon känner sig kräsen eller har känt sig kräsen i sökandet på dejtingappar. Hon berättar att hon är noga när hon vill lära känna någon på en dejtingapp. Att hon vill vara realistisk när hon träffar en person och att det inte ska vara för framåt från hans sida som om det skulle vara som en intervju när de pratar.

– Jag är väldigt petig och noga när jag lär känna någon från dejtingappar. Jag är väldigt realistisk då jag ser personen som den är, jag vill inte att han ska försöka för mycket. Det ska inte kännas som en intervju när vi pratar heller.

Även Sofia, 19 år, har provat det här med nätdejting. Vi ses på Eslövs Folkhögskola och Sofia går "all in" när hon hör att vi ska prata nätdejting. På frågan hur det går till för henne när hon lär känna någon via en dejtingapp svarar hon:

– Det har berott på tidpunkt i mitt liv. Nu hade jag aldrig kunnat dejta någon online för det innebär risker; att människor catfishar, eller stalkar. Man kan se en bild av en människa och den kan ha fin kropp och fint utseende men det är inte det det handlar om.

Sofia menar vidare att man inte får en känsla eller romantik när man ser någon på skärmen. Man tänker bara på utseendet.

Tycker du att det är bäst att lära känna varandra i verkligheten eller på dejtingappar?

– Det beror på vad man söker, om man vill ha romantik så är det verkligheten medan om man vill ha lite tidsfördriv så är online lösningen.

Sofia säger slutligen till mig att hon tror att dejting på appar används genom att starta upp en bild som man har av kärlek, man är kär i kärleken.

Hon packar ihop sina skolpapper och sin dator och berättar att hon har ett telefonsamtal att ta. Hon går ut från den ljusa arbetslokalen och vinkar hejdå, sedan stänger hon dörren.

Författare: Moa Emgård

Framtiden för Sveriges jordbruk i denna globaliserade världen

Det blir färre och färre jordbruk i Sverige men jordbruken blir bara större och större.

“Småskaliga lantbruk men även lite större gods lägger ner”, säger Simon Olsson som studerar på SLU, Alnarp.

Doften av nygrillat sprids på den gamla släktgården, Stengården, vädret är så vackert som det bara kan vara på landsbygden i Skåne en solig kväll i maj. Gården har gått i generationer och nu bor Håkan och hans fru Helén här. Jag är inte bara här för att äta och sedan gå på dans utan även för att träffa Simon Olsson, studerande på Sveriges Lantbruksuniversitet i Alnarp, för att prata med honom om hur det står till med Sveriges lantbruk.

Simon har under hela sitt liv befunnit sig inom lantbruket, han är uppvuxen på sin familjegård med 60-70 hektar av ren

spannmålsjordbruk. Han har jobbat som servicetekniker på maskinstation och jobbar idag som fältforskare samtidigt som han pluggar. Nästa år ska Simon välja lantbruksvetenskap som inriktning.

Procentuellt så har andelen jordbruksföretag gått ner med 60% medan andelen hektar per företag har fördubblats från 23 till 49, sedan 1975. Jordbruken med nötkreatur har också minskat 80% och nötkreaturet har minskat med 23%, det visar återigen på att gårdarna blir större men färre. Jag ställer frågan till Simon:

Vad är det som gör att jordbruken bara blir större och större?

– Insatsvaror och utgifter är en stor faktor i det hela. Gårdarna är också större idag för att vi är fler folk på planeten, vilket leder till att de stora gårdarna har lättare att producera för den mängd som krävs. Du

får inte tillräckligt betalt för varan du producerar idag.

Precis som Simon säger så finns det fördelar med att bedriva större jordbruk. Man kan lättare få gårdens ekonomi att gå runt. Vissa har kontrakt på hur mycket man ska komma in med och om man inte håller sig till det så får man avdrag.

När jag frågar om man kan få ett småskaligt lantbruk att gå runt berättar Simon att de som bedriver små lantbruk idag oftast också har något annat vid sidan av för att få ekonomin att gå ihop.

– Det är tyvärr också rätt många runt om oss här nere i Skåne som måste lägga ner eller lägga ut på arrende för att de inte får det att gå runt, det handlar om både små gårdar men även stora gods, lägger Simon till.

Vad beror det på?

– Det finns många faktorer som ska passa in, allt från stället till personal. Är man inte mån om sin personal och du har massa hektar att ta hand om så hinner du inte med det du måste.

Som Simon berättar är det idag många gårdar, stora som små, som lägger ner sin verksamhet. Konsekvenserna av detta kan vara att byggnader och marker missköts. Byggnader står och förfaller och blir dyra att restaurera, åkermarkerna blir större och kan påverka den biologiska mångfalden.

Hur ser man på framtiden för Sveriges lantbruk, är det de stora lantbruken som gäller?

– Nä, bara för man har en stor gård så betyder inte det att det är framtiden. De små kan många gånger vara bättre än de stora, man har en helt annan känsla för det man håller på med. När man kommer upp i för stora gårdar så klassar man dem mer som industrier och då är det mer, man ska

bara producera, producera och producera. Då är det lätt att man glömmer bort varför man började med lantbruket från första början. Är man mer ett litet lantbruk så producerar man hellre kvalitet över kvantitet.

Det är många anledningar till att lantbrukets utveckling ser ut på det sätt som det gör, men till stor del beror det på det som bestäms utanför Sveriges gränser, EU-gemensam jordbrukspolitik, teknologisk utveckling och världsmarknadspriser.

Jag frågar Simon vilka förändringar inom lantbruket som är tydligast om man tittar tillbaka ungefär 50 år.

– Den ena milstolpen är när vi gick med i EU. Innan vi var med i EU så använde vi mycket mer gifter och farliga besprutningsmedel. Numera har vi mycket mer koll på vad vi sprider ut och var det hamnar och hur det påverkar olika organismer. Tekniken inom lantbruket har också utvecklats något så makalöst. Så vi har blivit väldigt duktiga på att använda den för att kunna dra ner kostnader för vårt lantbruk, för att effektivisera verksamheten och för att komma närmre de globala målen.

2020 drabbades jorden av en pandemi. De flesta sektorer i samhället fick känna av det nya Corona-viruset.

Pandemin påverkade hela världen. Hur påverkades lantbruken?

– Om man ser från det svenska perspektivet så såg man hur mycket mer folk blev måna om det svenska jordbruket. Man börja tänka mer på att det skulle vara närproducerat och svenska varor överlag och det kom till många gårdsbutiker. Gårdarna fick dock inte så mycket stöd och priserna för insatsvarorna stack iväg.

Simon lägger dock till att det inte bara var covid som påverkade priserna utan att det givetvis också var invaderingen av Ukraina av Putin som gjorde allt mycket mer instabilt.

– Det året stack bränslepriserna upp, alla gödningspriser gick upp medan spannmålspriserna och andra inkomster stod still. Året därpå var det ingen spannmålsmarknad då Ukraina är en stor producent och då steg priserna och sen helt plötsligt kunde allt falla igen. Det var inget vi var beredda på.

Detta som Simon tar upp med att utgifterna steg men att inkomsterna stod stilla fortsätter att vara ett problem för bönderna.

Hur vill du att lantbruken i Sverige ska se ut i framtiden?

– Skalan på en gård tror jag inte har så stor betydelse, det handlar mer om att vi ska kunna ta till oss mer tekniska tjänster som gör att vi kan producera mer mat, vara mer effektiva och påverka klimatet mindre. Sverige är redan duktiga på att utnyttja tekniska tjänster men jag ser gärna att vi ska bli ännu mer högteknologiska så som holländarna är, de är helt makalösa.

Vad tänker du om import och export av varor, vill du att vi ska gå tillbaka till mer självförsörjande så som det var förr?

– Jag tycker vi ska bli mer självförsörjande på det som vi håller på med. Det är sedan vi gick med i EU som export blev så mycket, man får mer betalt om man säljer utomlands. Men säljer vi varor så måste vi själva ta in mat. Men ett problem som kan uppstå med att vi ska försöka bli självförsörjande är att det tar tid att få in bekämpningsmedel på marknaden som fungerar för oss då det är mycket högre krav inom EU. Det kan ta upp till 10-15 år innan vi får det genom. Processen kan brytas när som, det är givetvis på gott och ont. Så vi behöver också bättre strategier för bekämpningen.

Studier visar på att Sverige idag har en självförsörjningsgrad på 50%. I början av 1990-talet låg vi på 75%. Detta kan jämföras med vårt grannland Finland som idag ligger på 80%. Men Sveriges landskap har stor potential till att komma högre upp på självförsörjningsgraden om man lägger mer fokus på det.

Författare: Sara Helgesson

Framtidens måleri

Bygg- och fastighetssektorn står idag för upp till 6-40% av miljöpåverkan i Sverige, säger Boverket. I denna bransch ingår måleriet som även står för en stor del av de mikroplaster som kommer ut i våra hav. För att försöka minska utsläppen har olika företag runt Malmö gått med i organisationen LFM 30.

LFM 30 är en organisation med mål att ha en klimatneutral bygg-, anläggnings- och förvaltningssektor i Malmö till 2030. Medlemmarna i organisationen ska ha halverat sin klimatpåverkan från maj 2019 till 2025 och samtliga byggherrar ska ha startat minst ett klimat neutralt byggprojekt. Organisationen har i dagsläget över 200 medlemmar och en av dessa är Schööns måleri som just nu är den enda målerifirman i samarbetet.

Schööns måleri är ett familjeföretag som startades 1918 och har sedan dess bedriver olika slags måleri arbeten. Firman verkar mest i västra Skåne. De har i dagsläget kring 90 medarbetare och en fjärde generations VD Victor Schöön. Schööns måleri har sedan våren 2020 genomfört årliga livscykelanalyser (LCA) av deras måleritjänst, där de genomför klimatberäkningar för att se vad deras tjänst innebär i koldioxidutsläpp. Deras årliga LCA publiceras på deras webbplats så att deras kunder ska kunna ta del av och se företagets klimatpåverkan. Analysen skickas även till LFM 30, detta för att vara transparenta över

vad de gör för att minska deras klimatpåverkan.

Det är en varm dag med skinande sol när jag stiger ur bilen vid Schööns måleri AB. När jag går fram till dörren träffar jag en av firmans medarbetare, han ser ut att ta en kort rast. Emma Ståhl tar emot mig vid dörren, hon jobbar som hållbarhetsansvarig och kommunikatör på Schööns måleri. Hon leder mig in till deras konferensrum där hennes dator och två glas står framme på bordet.

Hur länge har du jobbat på Schööns måleri och specifikt med hållbarhet?

– Jag har suttit på denna tjänst sedan våren 2021 men har varit här lite innan också då jag hade fokus på sociala medier. Hon berättar att hon inte jobbat med hållbarhet särskilt länge utan är skolad som kommunikatör men under en praktik inom Miljöpartiet fick upp ögonen mer för hållbarhetstänket. Specifikt hur man behöver kommunicera för att få ut sitt hållbarhetsarbete.

Många företag är medvetna om hur klimatet påverkas men gör inget. Vad fick er på Schööns måleri att vilja förändras?

– Jag pratade med Victor då jag inte var med i bilden när det steget togs men i grund och botten var det ett sätt att marknadsäkra vårt erbjudande och även hjälpa till att driva på förändring i branschen. Vi är ett familjeföretag som funnits länge och som vill finnas minst 100 år till och då är det väldigt viktigt att tänka långsiktig.

Victor som är VD på Schööns måleri började aktivt jobba med hållbarhet några år innan pandemin då det började cirkla upp lite inom bygg- och måleri branschen att det med hållbarhet är något man borde kolla lite mer på. Företaget kände att de ville ligga steget före, vilket är något de tjänat på. Inom

hållbarhet finns det tre olika delar där Emma fokuserar mer på den ekologiska och sociala biten, den ekonomiska delen är det andra på företaget som har hand om. Gällande dessa delar är den sociala biten väldigt viktig för att de ska kunna leverera sin tjänst. Schööns måleri lägger därför väldigt stort fokus på att målarna ska må bra och att underlätta eventuella svårigheter. På firman anställer de döva målare och målare som inte kan det svenska språket, då det viktiga är att de är ambitiösa och levererar ett bra jobb. De jobbar även aktivt med att få in fler kvinnor i branschen, detta genom ett kvinnligt nätverk på företaget.

– Det har hänt mycket positivt sedan de startade det nätverket, säger Emma

Hur hoppas ni på att sprida vidare klimatprojektet till andra målerifirmor?

– Allt handlar om kommunikation, vi kan syssla med hur många hållbarhetsprojekt som helst men kommer det inte ut gynnar det endast oss. Vi vill vara ledande i branschen och visa andra genom att vara ett gott exempel.

Emma nämner att de jobbar med hållbarhetsrapporter som publiceras där både kunder och konkurrenter kan gå in och läsa för att se hur de arbetar. På deras hemsida publicerar de artiklar kring olika hållbarhetsprojekt och deras mål. Hon nämner även hur de använder sig av sociala medier, tryckmaterial och bildekort för att väcka intresse.

När jag kollar ut genom fönstret i konferensrummet kan jag se deras slogan "Framtidens måleri" på arbetsbilen som står parkerad utanför.

– Vi jobbar även nära branschföreningen måleriföretagen i Sverige, där Victor, vår vd, sitter med i styrelsen. Förra året startade styrelsen ett hållbarhetsnätverk där Schööns måleri, tillsammans med andra firmor, just nu jobbar på hur de kan hjälpa mindre

medlemsföretag att ta det första steget mot hållbarhet.

– Vi vill att vårt arbete ska gynna oss men det måste gynna andra också. Vi som bransch måste förflytta oss, inte bara vi på Schööns måleri.

Ni startade en ny tjänst under ett JM projekt i Lund under 2020. Vad innebär den tjänsten då man inte kan läsa något om det på er hemsida?

– Det visade sig att det har varit lite fel i analysen så att den inte är helt korrekt och därför är den inte publicerad längre. Projektet handlade om att ta fram en LCA på ett nyproduktionsprojekt och tesen var att vi ville minska klimatavtrycket per målade kvadratmeter. Först utförde vi en helt vanlig tjänst, så som vi alltid har gjort och därefter gick vi in och kollade vad som gav mest utsläpp.

Utifrån detta projektet visade det sig att deras största utsläpp kommer från transport och avfall. De testade att byta ut alla interna och externa transporter till fordon som går på förnybar el. Det var nu de köpte in deras första eldrivna företagsbil, men det visade sig att den inte hade tillräckligt med räckvidd för det projektet.

– Men det har också hänt lite grejer så nu har vi en helt eldriven servicebil och det är på väg en till.

Mycket av transportererna handlar om hur målarna tar sig till arbetsplatsen och det är inget firman kan styra över. De försöker tänka på var de placerar målarna utifrån var de bor geografiskt för att de ska ha så nära till jobbet som möjligt. Detta för att göra det enklare att välja kollektivt eller att cykla, annars uppmuntrar de arbetarna att försöka använda något eldrivet fordon.

För att minska avfallet försöker de minska konsumtionen genom att använda mindre färg- och spackelmaterial. Men där har de

tyvärr en begränsad påverkan då de måste utföra det arbete som beställts. Det de försöker göra är att spackla skickligt så att mindre behövs slipas bort, beräkna färg så att de inte får så mycket spill så att färg står och surnar.

– Det var vårt första projekt och ingen visste riktigt vad de höll på med, men vi gjorde någonting och det kändes viktigt. Vi har även tagit enorma lärdomar från det projektet som senare byggt vidare till andra hållbarhetsprojekt.

Som jag har förstått det är ni medlemmar i LFM 30, hade du kunnat berätta lite mer om det?

– Vi gick med för att vi ville uppfylla våra hållbarhetsmål i ett större sammanhang. LFM 30 som är en lokal färdplan för Malmöområdet kändes viktigt eftersom vi verkar mestadels här, och de verkar helt i vår sektor, bygg-, anläggnings- och fastighetsbranschen. Det känns som en självklarhet att vi ska vara medlemmar då vi vill vara transparenta. Vi vill inte syssla med greenwashing och till LFM 30 så rapporterar vi alla våra utsläppssiffror en gång om året, det gör att våra utsläpp får en tredjepartsgranskning.

LFM 30 gör ett samarbete som öppnar upp för en del grupp projekt som till exempel Mariastugan. Medlemsföretagen kan gå in och se hur andra jobbar och även ta kontakt med varandra för att få mer direkt kontakt med andra i branschen.

– De har mycket workshops, seminarier och det händer inbjudningar till saker hela tiden, sen är det inte allting som passar till vår verksamhet men där är grejer som man kan snappa upp. Den delningen mellan företag hade man inte haft utan den organisationen, det är väldigt givande och det är tråkigt att inte fler målerifirmor tar och hoppar på.

Mariastugan har nämnts några gånger under intervjun. Vad är det för ett

pilotprojekt och utifrån det, vad har just nu den största klimatpåverkan?

Mariastugan i Höllviken byggs av Siegel och är ett klimatneutralt projekt, Siegel är även ett medlemsföretag i LFM 30. Bygget är klätt i skånsk ek och rymmer 36 hyreslägenheter som är fördelade i två hus. På Mariastugan gör Schööns måleri en livscykelanalys över målningen för att ta reda på var i projektet klimatpåverkan är som störst och utifrån det arbeta fram mer klimatsmarta sätt för att minska klimatavtrycket till nästa projekt.

– Vi har gjort en LCA tillsammans med företaget Miljögiraff som jobbar med LCA och andra liknande beräkningar till företag, så de är experter på sitt område.

Emma visar mig livscykelanalysen på den stora skärmen i konferensrummet, där jag får se de stora slutsatserna från projektet.

– Om man tittar på klimatpåverkan för hela livscykeln så är det produktion av råmaterial som har störst påverkan, följt av transport av personal. Råmaterialet kan vi påverka till en viss gräns. Att vi är smarta med hur vi använder det, att man inte beställer för mycket och att man använder alla slattar. Att man spacklar bra så att man inte behöver slippa så mycket, annars hamnar där otroligt mycket spackel på golvet i form av slipdamm. Men sen är det innehållet i färgen som är mycket av den påverkan här och det kan vi inte påverka fullt ut, utan det är våra leverantörer som tar fram bättre produkter hela tiden.

När jag lämnar intervjun med Emma och Schööns måleri har jag hoppet uppe att ännu fler firmor ska se de steg som tas för att göra bygg-, anläggnings- och fastighetssektorn i Malmö mer hållbar. Hoppet att fler firmor i Sverige ska bli mer klimatsmarta och att branschen ska bli hållbar i längden.

Text: Teres Jönsson

NPF på arbetsmarknaden

Det pratas allt mer om hur det är att leva med NPF (Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning), samt hur det är för barn och ungdomar med NPF i skolan. Men något som inte pratas lika mycket om är NPF på arbetsmarknaden.

Jag sitter hemma vid köksbordet med datorn framför mig. Jag ska ha en digital intervju med Henriette Hallberg från Arbetsförmedlingen om hur de arbetar med att ge stöd till arbetssökande personer med en NPF-diagnos. Genom köksfönstren så lyser solen starkt in med ett gul-orange sken. Det är kvalmigt i luften och man hör barnen leka ute på gården.

Hur arbetar ni för att ge stöd?

-När det kommer till NPF så har vi personer med autism, adhd, add, eller tourettes syndrom. Detta gör att den ena personen behöver helt annan slags hjälp än den andra. Den ena personen behöver titta på vissa arbeten som kan passa för den, medan det hade varit en ren katastrof för nästa person. Att lära känna varandra för att sedan försöka rama in var på arbetsmarknaden det skulle kunna fungera.

Jag jobbar som handläggare, men jag har arbetsterapeuter, sjukgymnaster och alla möjliga kunniga folk som jag kan bilda team med. Vi tänker alltid att det är vår kund som är specialisten. Ingen vet nånsin mer om dig än vad du gör och sen kan vi försöka förstå. Vi försöker komma underfund med vad är det som är svårt och hur mycket av det vi kan lägga åt sidan. Det är de områdena där du känner "ha ha, här äger jag" det är de vi vill jobba vidare med, helt oberoende av vad det egentligen står för diagnos på ditt papper.

Helt oberoende av vilka svårigheter man har, måste man utgå från individen

Henriette ger ett exempel på hur processen kan gå till:

– Låt säga att du är ute på praktik och att arbetet består av åtta olika arbetsuppgifter, men bara fem arbetsuppgifter fungerar jättebra för din del men de resterande tre arbetsuppgifterna är katastrof. Då gör vi så att vi kan prata med arbetsgivaren och "okej här har vi en person som kan klara av dessa arbetsuppgifter men dessa fungerar inte riktigt, men kan någon annan på företaget utföra dem uppgifterna?". Så att kunden då kan fokusera på de uppgifterna, så kan vi gå in och stötta

arbetsgivaren ekonomiskt och det kan vi göra dels genom att vi betalar nån form av handläggningsavgift så att arbetsgivaren får avsätta en handledare på arbetsplatsen. Det kan vara att man kanske inte kan jobba i samma takt som alla andra och då betalar vi för att personen ska få jobba och utvecklas i sin egen takt.

Henriette berättar att Arbetsförmedlingen har förändrats mycket sedan 2019. Innan dess så fanns det en arbetsförmedling i varje kommun och då lärde man känna kommuninvånarna på ett helt annat sätt. Idag så finns arbetsförmedlingen om vi tittar på Skåne på fyra olika ställen och det är inte lika många anställda som förut. Istället så köper man in insatser från privata företag, till exempel "Steg för steg" och "Sius".

Jag sitter i ett grupprum på Eslövs folkhögskola med deltagarna Sara och Ellen. I rummet finns det ett fönster och genom det ser man att det varierar mellan molnigt och soligt, man hör även när bilar kör förbi ibland. Jag har stämt träff med dem för att få veta hur de upplever arbetsmarknaden för personer med NPF.

Sara som har varit inskriven på Arbetsförmedlingen beskriver hur processen går till när man har en diagnos.

Hur har det varit för dig att söka jobb?

– När jag gick ut gymnasiet så fick jag kontakt med Arbetsförmedlingen och var i kontakt med min kontaktperson i några månader. Jag sökte aldrig jobb för att jag tog inget sabbatsår för jag började skolan direkt, så jag är utskrivna nu.

Inför att söka jobb så pratade jag med min handläggare och det var jätteviktigt att man skulle ha en diagnos, vi kunde inte börja något förrän hon hade fått det bekräftat. Hon var jätteduktig och det var massvis med alternativ. Det irriterande var dock att man själv var tvungen att komma på alternativ, hur man skulle få det enklare

på en arbetsplats. Man fick själv säga vad för stöd det var man behövde och det visste jag inte, för jag har inte jobbat förut. Det handlade mycket om "vad har du svårt med?" "Vad vill du ha hjälp med?" vilket båda de två delarna är väldigt svårt att komma på själv. Sen så var jag tvungen att komma på ett sätt att anpassa jobbet, för just de problemen jag hade. Jag skulle även förklara hur det stödet skulle anpassas. Handläggaren sa även om det var möjligt eller inte.

Detta kunde inte heller bara komma från mig, utan detta var även tvunget att komma från min läkare. Det räckte inte bara att jag sa att jag har svårt med ljud, utan min läkare var tvungen att skriva det i en text där det stod att jag har det svårt med ljud. Det var jättekomplicerat, för det räcker inte bara med diagnoser utan läkaren måste berätta hur diagnosen kan påverka mig i arbetslivet. Vilket inte läkaren vet. Det är det som är det sjuka, att läkaren var tvungen att bekräfta att jag inte ljög.

"Jag vet att du vet bäst, men jag litar inte på dig, jag får inte lita på dig"

I artikeln "NPF - mobbad på jobbet?" som man hittar på Finansförbundets hemsida kan man läsa att många känner att sin diagnos är en nackdel och att 51 procent inte ens berättar att de har en diagnos för arbetskollegor. De skriver även att en fjärdedel har känt sig mobbade eller trakasserade, samt att arbetsgivaren visar en negativ attityd mot dem. 20 procent har även blivit av med sina jobb på grund av NPF.

Ellen delar sin erfarenhet av att vara anhörig till en arbetssökande med NPF. Hon berättar att hon har fått hjälpa sin lillebror att få den hjälpen han behöver.

Hur har du upplevt situationen på arbetsplatsen?

– Dåligt planerat, det kändes som att folk som hade gjort jobbet inte förstod sig på NPF. Sommarjobbet var gjort specifikt för personer med NPF och det gick ut på att de skulle komma på en affärsidé, de kallades för sommarentreprenörer och man skulle kunna skriva, men de fick inget ordentligt stöd i det. Man fick göra allt sånt själv och det var väldigt mycket fram och tillbaka. Det var flummigt, otydligt, rörigt, ostrukturerat och det lades också väldigt mycket på personen själv att kunna förstå grejer, ta initiativ, klara av grejer utan jättemycket stöd och vägledning. Det var väldigt dåligt anpassat, så istället för att kännas anpassat, så kändes det mer som att det drog på folks energier, än vad skolan vanligtvis gjorde. Människorna som var där försökte sitt bästa och de var trevliga, men det var som att de inte hade så bra koll och det tog mycket på dem som var där för att få stöd, att de inte kunde få det.

Ellen fortsätter att berätta om diskriminering:

– Diskriminering skulle man kunna säga fanns. Min lillebror har både autism och adhd så han behöver ha något att hålla på med när han lyssnar för att kunna koncentrera sig. Han brukar använda sig av mobilen och göra någonting så att han kan koncentrera sig, men det hade de ingen förståelse för. Han blev tillsagd flera gånger och de sa bara att han var otrevlig. De hade ingen förståelse, vilket både var förvånande och en stor besvikelse, att det hade så dålig koll. Han blev behandlad som att han hade gjort något fel, men han behövde göra något som var grundligt för folk med adhd. Min lillebror har även berättat att han behöver anpassningar och stöd men de har inte riktigt lyssnat eller varit villiga att ge stöd.

Solen börjar försvinna bakom lägenhetshuset och luften blir svalare. Intervjun med Henriette Hallberg började nå sitt slut och vi är nu på den sista frågan.

Anser du att samhället bör göra något för att stötta den här gruppen? I så fall vad?

– Jag tycker att samhället borde göra mycket mer. Jag tror att man skulle kunna börja redan i skolan och försöka göra det bättre ifrån sig. Det borde finnas fler skolor som är mindre, som är mer individanpassade. Vi borde kanske inte vara lika fyrkantiga med att all utbildning måste ske i stora klasser. För vissa så hade det kanske varit jättebra att faktiskt få lov att läsa helt digitalt, att man hade haft den möjligheten.

Henriette fortsätter:

Jag tänker det här med tillgänglighet, tillgänglighetsprincipen. Den skulle kunna utvecklas rätt så rejält. Jag tänker det handlar inte bara om ifall man kommer med rullstol, utan det handlar ju kanske om en form av kommunikation o.s.v. Det skulle kunna finnas hur mycket som helst att göra. För mycket fördomar och alldeles för mycket dumheter. Jag önskar att så fort man börjar prata om tillgänglighetsprincipen, så skall inte jag som inte har en hörselskada eller som inte sitter i rullstol bestämma. Utan jag tänker att då ska man plocka in personer som är proffs inom det, till exempel någon som har en hörselskada eller som har rullstol.

Henriette berättar om hennes personliga åsikt, att hon önskar att vi hade kunnat se varje individ. Fokusera på vad var och en kan och inte hänga upp sig på det som är svårt. Det är likadant med utbildningar och det finns en hel del personer som inte vill läsa på högskola, säger Henriette. Varför ska man då plåga dem med matte 3 som är ett rent helvete för många. Låt dem växa i det de är duktiga på.

Skoldagen har börjat nå sitt slut och solen har täckts av molnen. Ellen och Sara har bara varsin fråga kvar.

Vad anser du arbetsförmedlingen/ samhället i stort kan och bör göra?

– Det kan bli en smidigare uppstart och en bättre kontakt mellan mig, handläggare och läkare så att processen blir smidigare, säger Sara. Bättre kommunikation mellan alla parter och kanske inte lägga så mycket press på den som sökare.

Ellen tycker att den stora grejen är att det behövs mycket bättre utbildning, för folk som jobbar inom arbetsförmedlingen eller inom socialen, men även tror hon att de flesta arbetsplatser hade behövt mycket bättre utbildning för arbetsgivare och liknande. Så att det finns bättre förståelse samt mindre ignorans. Även om vi går framåt så är det väldigt sällan man träffar någon som har förståelse. Ellen berättar att det finns väldigt många som har dålig koll och förståelse och då lägger det väldigt mycket på den enskilda att kämpa för sina rättigheter att respekteras, samt att kämpa hela tiden för att få det stödet de behöver, även om det finns lagstöd så ofta kan det vara svårt implementerat.

Ellen fortsätter:

Så det vore bra om vi kunde se till att folk fick veta mer om NPF, att de har lite grundlig information och börja lyssna mer på experter och sen justera lite i hur saker är gjorda.

Arbetsförmedlingen kan också kolla på experter, kolla på vad det egentligen är som är svårt och vad de kan göra för att göra det mindre svårt, så att det inte blir att man lägger jättemycket på den enskilda.

Bättre utbildning, mer förståelse och att faktiskt kolla mer ordentligt på vad man hade kunnat ändra för att göra det lättare för personer med NPF och ingen ytlig justering utan mer på grunden verkar vara lösningen på många av de problem som finns.

Text: Rebekka Lilja

Vem lyssnar när vården inte gör det?

Tvångsvård är den mest ingripande vårdåtgärd som finns. Att ta ifrån en person all frihet och chansen att ta kontroll och beslut är något som regeringen 2019 ansåg sig behöva ändra på. De ändrade då i lagen så att det skulle krävas mer för att kunna styrka ett beslut om tvångsvård. Trots detta var det ändå drygt 12800 som vårdades under tvångsvård 2023.

Tvångsvård används då en person är en direkt fara för sitt eget liv och inte själv vill ha den vård som behövs. Vården går då in och kan tvinga en patient till vård och kan då använda sig av tvångsåtgärder för att rädda liv.

Under tvångsvård finns det vissa tvångsåtgärder som vården kan använda sig av för att säkerhetsställa att vården genomförs. En av dessa är bältesläggning. På 1177 beskrivs det hur det går till. "Man spänns fast med ett bälte mot sin vilja om det finns en stor risk för att personen i fråga skadar sig själv eller någon annan." Det ska finnas vårdpersonal närvarande under hela bältesläggningen. Lagen säger att bältesspänning ska vara under en kort tid och bältet ska tas bort så fort risken för att du ska skada dig själv är borta.

Tvångsåtgärder och hur dessa får användas är hårt reglerat under lagen om psykiatrisk tvångsvård. Men anmälningarna som inkommit till Ivo under 2023 säger något annat.

Enligt en granskning som IVO gjort under 2023 så är det 21 av 26 granskade verksamheter som visar allvarliga brister vid tvångsåtgärder av barn. Av dessa 26 finns åtta stycken i Skåne.

Jag har granskat alla anmälningar som kommit till IVO under 2023 som rör psykiatrin i Region Skåne. Det är då ett vårdställe som förekommer betydligt fler gånger än de andra. Detta är BUP Malmö, den enda vårdverksamheten som bedriver sluten heldygnsvård av barn i Skåne.

Jag träffar en tidigare anställd på BUP Malmö som vittnar om missbruket av bältesläggning. Mötet med henne sker utanför hennes nya jobb och hon berättar följande i intervjun:

Har du själv varit med om någon bältesläggning?

– Ja tyvärr. Men när jag en gång såg ett barns panik bestämde jag mig för att sluta.

På frågan om allt dokumenteras så menar hon att de blev uppmanade att inte föra journal då de visste att det inte var lagligt.

Hur vanligt är det med bältesläggning?

– "När det var som värst hände det flera gånger om dagen, men om man skulle ta ett snitt så cirka en gång om dagen."

Hon berättar om en patient hon hade för två år sedan som var väldigt sjuk och som enligt vården var ett hot mot sig själv. Patienten ville inte ta emot den medicin som hon behövde för att kunna tillgodose sig vården. I detta tillfället menar hon att det var befogat med bältesläggning men inte alla andra gånger. Patienten blev nämligen detta flera gånger om dagen.

– Det känns som att vården tar den lätta vägen, bara att spänna fast patienten och göra det man ska sen är det klart. Man behöver inte tänka på att medla och prata med patienten. Det många inte tänker på är att patienten får men för livet.

Jag har sökt enhetschefen på vårdavdelningen, BUP, Malmö för att höra vad hon anser om detta, men hon svarar på mail att hon inte kan kommentera detta i nuläget.

Läkare inom psykiatrin säger att detta inte är hållbart, men det många inte vet är hur utbrett det är. En patient jag pratat med som själv varit med om detta beskriver maktlösheten i detta.

– Att inte ha något att säga till om, inte kunna förändra eller påverka. Vem lyssnar när inte vården gör det?

Författare: Fritz Lärkenfält

Rasism i skolan

Han är “van” vid att inte bli behandlad som de andra. Han slet hårt i skolan men fick aldrig högre än C.

– Min lärare kunde inte svara på varför jag fick sämre betyg än de andra, säger Luay.

Rasism är något som förekommer i skolor. Bland elever, men det kan även förekomma mot elever från lärare. För Luay har det förekommit en del under hans skolgång. Han berättar hur han blivit orättvist behandlad av vissa lärare.

Hur har du blivit utsatt för rasism i skolan?

– Ja, det har förekommit mycket rasism under min skolgång, både mot mig och mot andra.

Kan du berätta om när du har blivit utsatt?

– Ett exempel jag har är när jag gick vårterminen i nionde klass. Jag hade det lite kämpigt med matte, men jag var på varje

lektion och pluggade hårt till alla mina prov. Jag klarade till slut mitt sista matteprov och fick E så att jag precis klarade mig. Jag hade en tjej i min klass som var borta nästan hela året, men började komma tillbaka precis i slutet av terminen. Hon satt alltid på lektionerna med mobil och hörlurar, jag såg aldrig att hon gjorde något skolarbete. Men sen fick jag höra att hon fick B i matte. När jag hörde det blev jag väldigt fundersam och tog kontakt med min mattelärare och frågade hur jag bara fick ett E när jag kämpat ihjäl mig, samtidigt som någon annan får B, som inte ens varit i skolan typ alls.

Vad svarade din lärare då?

– Såklart kunde min lärare inte svara på det. Han, min lärare alltså, har aldrig riktigt gillat mig. Jag vet inte varför, för jag tror inte jag gjort något fel, har alltid skött mig och alltid försökt. Men jag kände där att det måste vara något personligt när han behandlar mig på ett helt annat sätt än den tjejen som aldrig varit där.

Luay säger även att han är van vid att han blir behandlad sämre än de andra, samtidigt som han tittar ner i marken, och att han bara får gilla läget och göra sitt bästa ändå.

Jag frågar Luay hur kan skolan förebygga att elever blir orättvist behandlade.

– Jag tycker att någon form av regel borde införas, typ när lärare ska rätta prov. Att de ska rättas anonymt.

I en artikel publicerad i “Lärarna” *Anonymiserade prov ger mer rättvisa betyg*” säger SO- läraren Henrik Isacsson och matematikläraren Johanna Eldin Eriksson att det mest självklara sättet att skapa en likvärdig och rättssäker bedömning av de nationella proven är att anonymisera dem. På deras skola har de gjort så i fem år.

Luay berättar även att på hans gymnasieskola skriver de en del prov på datorn och då kan läraren göra en inställning att det inte visas vem som har skrivit vilket prov, och att de borde använda sig av det mer.

– Sen om de faktiskt använder sig av den metoden för att göra det rättvist vet jag ju inte, det kan vara något de säger bara, hävdar Luay.

Rasism i skolan förekommer, det är kanske inte alltid jättetydligt men det förekommer. Bevis på det har Luay.

Författare: Cornelia Nilsson

Sverige är det nya Las Vegas för barn på internet?

I det populära datorspelet counter-strike fungerar spelskins som digital valuta i gambling och investeringsmanhang, utan några åldersregleringar överhuvudtaget. Dessa sidorna annonseras av svenska profiler med en publik av främst minderåriga. Sidorna saknar ålderskontroller som kan hindra tidigt spelberoende.

En profil som går emot strömmen och kritiserar detta är Yasine Laghmari, en counter-strike/gaming streamer. Han gick ut med att han blivit erbjuden ett sponsorkontrakt på 300 000 kronor i månaden bara en vecka efter han började streama igen. I en exklusiv intervju med mig berättar Yasine att situationen har eskalerat utom kontroll, och att det inte är lika oskyldigt som det var när skin-gambling började 2014.

– Det är 11-åringar som spelar roulette i skolan på dessa sidorna, det är helt sjukt. Det börjar med en hundralapp i den åldern som sedan leder till att killar spränger hela sina första löner på gambling när de är 19.

Att sätta in pengar på en av dessa sidorna tar ungefär en minut genom att logga in med ditt Steam-konto, efter det kan vem som helst sätta in pengar genom skins. Exakt som att det vore bitcoin används skins för att komma undan skatter och lagar, vilket gör marknaden till en enorm oreglerad guldgruva.

Länder som Norge och Nederländerna har gjort sådan gambling med skins illegalt just för att förebygga spelberoende bland unga generationer. Studier gjorda i Storbritannien kom fram till att över 11% av alla 11-16 åriga barn i landet någon gång hade gamblat med skins, och har sedan dess påbörjat mycket rättsliga åtgärder mot dessa sidor. Men i Sverige har politiker hittills inte lyft problemet.

Counter-Strike är det ledande spelet i nordisk spelkultur och det är inte många killar i ungdomsåldern som inte på något sätt testat eller kollat på spelet. Skins är väldigt integrerat i spelet och något man inte undviker, speciellt reklamen kring spelsidor och marknadsplatser. Nästan alla youtube-videos inleds numera med en spelreklam, alla sponsorer på tävlingar och tröjor är också täckta av spelsidor, och när man öppnar spelet är lådöppning det första som annonseras. Det är otroligt mycket barn och ungdomar i spelets publik och dessa annonser syns lika mycket för dem som för vuxna. Det är helt enkelt omöjligt att undvika gamblingkulturen som mindreåring i modern tid.

Och det märks i marknadsföringen, där man öppnar lådor som egentligen bara

är slots med namn som "hello kitty", "cupcake" och "hot pizza" case. Det är reklamliknande leksaksreklamer med otroligt färgglada och attraktiva deals och skins som ens favorit streamer/youtuber också spelar på och uppmanar fansen att också göra.

Jag frågar Yasmine Laghmari om han tycker det skulle vara lämpligt att gå så pass långt att göra hela praktiken illegal som i Norge och Nederländerna här i Sverige?

– Ja, ta bort det helt och hållet. Gambling ska regleras mer som Systembolaget och kasinon, där ett barn inte bara skulle kunna gå in och spela

Även om jag bara hör Yasines röst är det omöjligt att inte märka hans frustration när jag ställer nästa fråga.

Har Sverige eller spelutvecklaren Valve Corporation tappat kontrollen rent politiskt?

– Definitivt, Valve skickade ut "cease-and-desist- brev" till ett antal av de stora bettingsidorna men inte ens nära allihop. Hur kommer det sig att bara vissa av dem blev bannade?

Hans ton är misstänksam och Yasmine nämner att han tror att Valve inte vill banna bettingsidor som säger sig vara "case opening sites" då det skulle framföra dubbelmoralen i den gambling som är tillgänglig i spelet.

Har du några tips eller hjälpmedel föräldrar kan använda för att förhindra sina barn och ungdomar från att använda dessa sidorna?

– Det hade såklart varit omöjligt att helt reglera vad ens barn gör på internet men när Sverige inte bryr sig läggs då ansvaret på Valve. Internetporr är ju det föräldrar censurerar mest och det samhället ser som det största hotet för barn på internet, men nu sitter barnen och gamblar istället.

Yasmine är tydlig i att lyfta Valve som antagonist och de underliga omständigheterna kring andra spelsidor som får lov att vara verksamma. Många av dessa spelsidorna har licenser i Curacao och kommer undan svenska spellicenser och skattebetalningar, helt utan några rättsliga åtgärder eller spärrar av den svenska lagen. Enligt svensk lag är det illegalt att tillåta gambling för minderåriga men ändå tillåts spelsidor helt utan ålderskontroller att fortsätta vara verksamma i landet.

– Just nu tar inte Sverige och våra politiker ansvar för det som pågår, och Valve som företag bör inte ha ansvaret att skydda barn från spelberoende som de just nu har, och misslyckas med, säger Yasmine. Problemet ligger på Valve, eftersom Sverige inte bryr sig, men vad är det som stoppar Sverige från att agera, undrar han.

Författare: Julian Nygren Löhndorf

Faktaruta:

Valve Corporation är en amerikansk utvecklare och distributör av spel. Det är ett av de största spelföretagen av sin sort i världen.

"cease and desist brev" brev med hot om stämningsansökan.

Att bekämpa matsvinnet

Mat är ett av människans grundläggande behov för att överleva, men tyvärr slängs det enorma mängder av det varje dag runt om i världen och samtidigt lider miljontals människor av hunger. Med matsvinnet slösar vi inte bara våra pengar, utan vi påverkar miljö på ett negativt sätt. Detta är ett problem som påverkar oss alla.

Matsvinnet slösar inte bara med resurser, utan det är också ett stort problem för vår miljö. När det slängs enorma mängder mat, bidrar det till koldioxidutsläpp och föroreningar.

Produktionen av mat kräver stora mängder av vatten, mark och energi och när det slängs, bidrar det till onödiga utsläpp.

Enligt FN slängs en femtedel av all mat som produceras i världen vilket motsvarar cirka 1,05 miljarder ton mat och en miljard ätbara måltid om dagen.

När jag kommer in på Rice & Soup buffé, är jag välkommen av dofter av olika rätter som gör atmosfären extra mysig och en trevlig personal som visar och leder mig till mitt bord där Shaima redan sitter och väntar på mig. Jag hälsar på henne och slår mig ner i den lediga stolen mitt emot henne. Shaima, 21 år som har arbetat på buffén som vikarie i nästan tre år berättar om matsvinn och delar med sig sina erfarenheter:

– Matsvinn är verkligen ett stort problem. Vi ser det här varje dag, hur en del mat kastas bort trots att den fortfarande är ätbar

Hur gör ni för att minska matsvinn på era buffé?

– Vi försöker verkligen göra vårt bästa för att minska matsvinnet här. Vi försöker planera bättre och justerar mängderna beroende på hur många gäster vi förväntar oss och vilka rätter som är mest populära och anpassar våra inköp efter det. Vi har också börjat donera överskottsmat till lokala välgörenhetsorganisationer.

Hur reagerar era gäster på era åtgärder mot matsvinn?

– Våra gäster är väldigt positiva. Många uppskattar att vi verkligen gör vårt bästa för att minska matsvinnet och att vi också hjälper dem som behöver. Vi brukar också informera våra gäster om vårt arbete genom skyltar och samtal med personal.

Finns det några utmaningar ni stött på? –

En utmaning är att hitta rätt balans mellan att ha tillräckligt med mat för att inte våra gäster ska uppleva att något saknas och att undvika att ha mycket rester.

Har ni några framtida planer för att minska matsvinnet ännu mer?

– Ja, vi tittar på nya teknologier som smarta kylsystem som gör att maten håller längre och bättre sätt att hålla koll på matens hållbarhet. Vi funderar också på att använda mindre tallrikar i buffén för att uppmuntra gästerna att ta mindre portioner och gå flera gånger istället.

En vanlig dag på Rice & Soup buffé.

Text: Anny Nyungunumugisha

Sverige, håll i plånboken eller tänderna?

FOLK
TAND
VÅRDEN
SKÅNE

När var du hos tandläkaren senast? Har alla råd att gå till tandläkaren och beror detta på när, var och varför vi söker vård? Beror det på vilka vi är och hur mycket kunskap vi har om våra rättigheter? Vad säger våra politiker om dessa frågor?

Lagom är ett förekommande ord när man talar om Sverige, landet där alla får vara med och ingen glöms bort. Medan USA ofta blir landet med möjligheter, om du har råd med det förstås. Sverige har länge setts vara ett bra land att växa upp och bo i, faktum är att de senaste 15 åren har Sverige haft ett BNP per capita på ca 20% över OECDs genomsnitt.

Med detta i beräkning är Sverige också ett av de högst beskattade länderna internationellt sett, cirka sju procentenheter över OECDs genomsnittliga skattekvot och fjorton

procentenheter över USAs skattekvot. I USA får du betala för alla dina försäkringar själv, men du skattar också betydligt mindre än hemma i Sverige. Detta gör, rätt eller fel, att det är individens egenansvar att teckna en försäkring som täcker diverse saker och om inte, då blir det dyrt.

Om vi istället tittar på hur en del av Sveriges socialförsäkring dvs tandvårdssystemet ser ut så säger försäkringskassan följande: "Du som är försäkrad i Sverige har kostnadsfri tandvård till och med det år du fyller 23 år. Det år du fyller 24 år och ska betala tandvården själv kan du få statligt tandvårdsstöd. Om du har särskilda behov av tandvård, kan du även ha rätt till tandvårdsstöd från din region. För den tandvården får du inte statligt tandvårdsstöd."

Marginalskatten visar skatten på den sist intjänade kronan, eller hur mycket skatt man får betala vid en inkomstökning. Om den är hög kan det minska viljan att utbilda sig, göra karriär osv. Sådana beteendeeffekter kan också leda till att ytterligare skattehöjningar inte behöver ge högre skatteintäkter.

Den högsta marginalskattesatsen med en genomsnittlig kommunalskattesats i Sverige är idag 55,5 procent - en internationellt sett hög siffra.

LÄS MER OM MARGINALSKATTER

Skatten på den sist tjänade kronan:

28,8%

Månadslön: 25 000 kr
Kvar i plånboken: 19 915 kr
Procent av totala lönen som betalas i skatt: 20,3%

34,4%

Månadslön: 40 000 kr
Kvar i plånboken: 30 509 kr
Procent av totala lönen som betalas i skatt: 23,7%

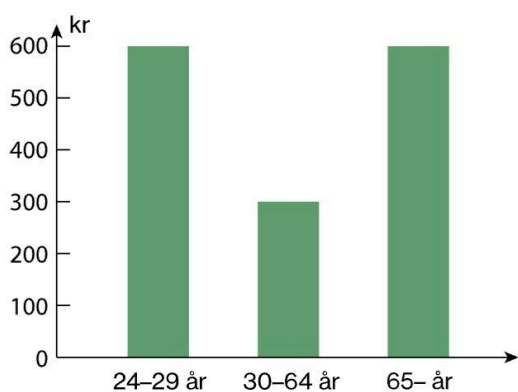
54,4%

Månadslön: 52 000 kr
Kvar i plånboken: 38 293 kr
Procent av totala lönen som betalas i skatt: 26,4%

57,4%

Månadslön: 65 000 kr
Kvar i plånboken: 44 147 kr
Procent av totala lönen som betalas i skatt: 32,1%

Så här mycket får du i tandvårdsbidrag

Det går också att läsa sig till att det går bra att spara sina bidrag, men bara till året efter. Du kan alltså som max bruka två bidrag samtidigt. Men vi har också ett högkostnadsskydd, som enligt försäkringskassan kortfattat beskrivs så här: "Du betalar själv kostnader som under ett år är sammanlagt 3 000 kronor enligt statens referenspriser eller tandläkarens respektive tandhygienistens priser om de är lägre." Efter dessa 3000 kr får du ersättning för:

50 procent av kostnader som överstiger 3 000 kronor

85 procent av kostnader som överstiger 15 000 kronor

Med detta systemet är vi "skyddade" från att bli helt barskrapade om vi behöver tandvård, eller? Nja, det här referenspriset är det staten är villiga att subventionera, allt över det får vi betala själva, det vill säga referenspriset för att dra ut en tand är 1200 kr medans folktandvården skåne tar 1600 kr (25% av det du betalar ingår inte i ditt högkostnadsskydd) En uträkning hämtad från försäkringskassans hemsida ser ut så här:

En behandling består av åtgärder som sammanlagt har ett referenspris på 20 000 kronor. Av kostnaderna mellan 3 000 och 15 000 kronor, det vill säga 12 000 kronor, betalar du sedan 50 procent. Det blir 6 000 kronor. Av de kostnader som överstiger 15 000 kronor, det vill säga 5

000 kronor, betalar du 15 procent. Det blir 750 kronor.

Du betalar därmed totalt 9 750 kronor (3 000 + 6 000 + 750). Du har då fått 10 250 kronor (20 000 - 9 750) i tandvårdsersättning från högkostnadsskyddet för den utförda tandvården.

Av detta kan man konstatera att tandläkarräkningen kan bli dyr, en rabatt på 10 250 kr är generöst men det gör inte en utgift på 9 750 kr mindre smärtsam. Med dessa siffror och en snabb överslagsräkning kan man konstatera att inte alla har råd att ta hand om sina tänder. Allt detta kan kanske ses som ett samband mellan privata och socioekonomiska-förhållanden, socialt utsatta områden, klasstillhörighet? Det kan upplevas som ett system med stora hål och utrymmen att falla mellan stolarna, en falsk trygghet.

Jag bad några av Sveriges större partier om deras åsikt och tankar kring vårt tandvårdsstöd och skydd. Jag valde att kontakta KD, M, S och SD, men fick tyvärr bara återkoppling från Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna. Sammantaget svarar både Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna snarlikt på många av frågorna. På frågan om de kan se att det finns problem i vårt samhälle gällande tandvården och dess kostnader, svarar båda partierna tydligt ja.

Båda partierna menar att en sänkt ålder för gratis tandvård (som kommer att träda i kraft 2025) tros kunna generera en bättre

fördelning av resurserna som ligger inom tandvårdens budget idag. Man talar om en tillsatt utredning som kommer att presenteras till hösten och sänkta tak i högkostnadsskyddet. Att utläsa från svaren jag får finns det ett pågående arbete för att förbättra tandvården och stärka den del av socialförsäkringen som berör tandvården. Man är alltså inom båda partierna positivt inställd till en sänkning av åldersgränsen för fri tandvård från 23 år till 19 år, man vill frigöra dessa pengar och lägga dem där man anser att det behövs, både Kd och Sd lyfter äldre som fokus för mer resurser.

“Kostnader som överstiger 1 000 kronor bör subventioneras med 50 procent, samt att tidsperiodens längd bör förlängas från dagens 12 månader till 18 månader”.

Förutom Sverigedemokraternas förslag om ett lägre kostnadstak och längre tidsperiod för högkostnadsskyddet verkar båda partierna vara överens om att man lägger stor vikt vid en kommande ålderssänkning som berör rätten till fri tandvård, som träder i kraft 2025. Vidare uttrycker Sverigedemokraterna en önskan om att längre fram se över rätten för asylsökandes fria eller kraftigt subventionerade pris för akut tandvård. Då en del av dem tillfrågade partierna valde att avstå från att svara blir det svårt att få en tydlig och övergripande bild av hur vår politiker ser

på dessa frågor men vad vi kan konstatera är att man inom regeringen sett att systemet vacklar och att individer i vårt samhälle står utan den hjälp som dem är i behov av.

Karolinska Institutet

På Karolinska institutets webbplats kan man läsa att munhälsa kan kopplas till övrig allmänhälsa. Björn Klinge, professor emeritus och specialisttandläkare vid institutionen för odontologi vid Karolinska institutet menar att man kan se ett starkt samband mellan allvarlig tandlossning och hjärt- och kärlsjukdomar som högt blodtryck, akut hjärtinfarkt och stroke. “Personer med allvarlig tandlossningssjukdom har cirka 30 procent högre risk att drabbas av en första hjärtinfarkt”. Borde tandvården ingå i vår fria sjukvård med tanke på dessa aspekter eller ska tandvården vara till ett förmånligt pris för dem som har råd med den? Är vi lagom?

Författare: Olivia Olsson

Kvinnor på mansdominerade arbetsplatser

Det blir allt vanligare med kvinnor inom mansdominerade yrken.

– Det tycker jag bara är roligt, säger Mikael Blomberg som arbetar inom takläggjarbranschen.

Under det senaste decenniet har allt fler kvinnor börjat jobba på mansdominerade arbetsplatser. Därför bestämde jag mig för att kontakta en man vid namn Mikael Blomberg som jobbar inom ett mansdominerat yrke. Jag fick snabbt svar från Mikael Blomberg som jobbat som takläggare inom byggbranschen Veg Tech AB i 44 år. Vi satte oss ner hemma hos honom och där fick jag svaren till mina frågor.

Hur såg det ut när du började arbeta med att kvinnor fick jobb?

– När min tid på arbetet började 1980 var det väldigt lite kvinnor på mannens arbetsplats. Ute på byggarbetsplatser såg man inga kvinnor. Men sen drygt ca 15 år tillbaka har kvinnor kommit in mer och mer, säger Mikael Blomberg

Även fast Sverige idag har kvinnor som jobbar inom byggbranschen och gör bra ifrån sig, finns det fortfarande könssegregering på arbetsplatserna. Kvinnorna får fortfarande lägre lön än män, I en rapport som skrevs 2023 står det att könssegregering grundläggs på grund av könsnormer och könsmärkning.

Om du fick bestämma hade du hellre velat jobba med kvinnor än med män?

– Jag ser många unga kvinnor som kör tunga fordon och jag har inga problem med att jobba med kvinnor. Det är bra att många kvinnor kämpar på att komma in i de tunga jobben, fortsätter Mikael Blomberg

Jag sökte mig vidare på internet och hittade en studie på DiVA portal där det står att kvinnorna på mansdominerade arbetsplatser trivs bra men att de får anpassa sig för svårigheter som uppstår på arbetsplatsen. Jag fortsatte att läsa om studien och fick reda på att förr i tiden fick kvinnorna jobba gratis men att efterkrigstiden fick betalt för sitt hårda arbete.

Hur tycker du att jämställdheten ser ut i Sverige idag mellan män och kvinnor med lön, fördomar, utbildning och arbetslivet?

– Det har blivit bättre på allt. Kvinnor som tar de tunga jobben har nästan lika lön som män. De tar för sig mer på byggen. Hur det är på kontorsdelen vet jag inte riktigt. De utbildningarna som jag går på i mitt jobb, finns det inte så många kvinnor. Mitt jobb är tungt, säger Mikael.

Jämställdhet är det 5:e målet inom den globala målen, som man eller kvinna ska man ha samma och lika rättigheter trots att världen ser ut på ett visst sätt. Samtalet med Mikael fick mig att se hans yrkesbransch på ett helt nytt perspektiv.

Av: Ninnie Persson

Ungas drömmar om egen bostad allt svårare att uppfylla

Det har bara blivit svårare och svårare för landets unga att lämna föräldrahemmet. Det har gått så långt att fler än en av tio unga som försöker stå på egna ben tvingas tacka nej till arbete eller studier på annan ort eftersom det inte finns något tillgängligt boende. Istället tvingas unga vara beroende av sina föräldrar för att ha någonstans att bo.

Landets unga är oroliga, oroliga för att de inte ska hitta någonstans att bo. Klyftan som skapats mellan unga och gamla på bostadsmarknaden märks, inte bara när det gäller bostadsrätter utan också hyresrätter. 50% av unga i åldern 18-30 som deltagit i Fastighetsmäklarförbundets undersökning, svarar att de skulle kunna få ekonomisk hjälp från sina föräldrar i frågan om att köpa en bostad. Men hela 30% svarar att de inte skulle kunna få det. Att så många kan få en hjälpande hand ut i vuxenlivet är bra, men vad händer med dem som inte får det?

Jag har träffat Linnea, en ung tjej som precis som många andra unga runt om i Sverige har haft det svårt att flytta hemifrån på grund av landets rådande bostadsbrist. Linnea bor nu i en lägenhet i Eslövs tillsammans med sin sambo. Men det var inte en stressfri väg dit.

– Många andra i samma ålder flyttar hemifrån och då blir det en stressfaktor att man också borde göra det.

Men det är inte så enkelt att bara göra det. Johan Engström, VD på Fastighetsbyrån, är bekymrad över problemen och skriver i en rapport för Fastighetsbyrån att det måste ske en förändring. Han anser att det inte räcker med att bara bygga, utan rätt bostäder behöver byggas. Han menar att de senaste åren har det byggts dyra bostadsrätter i attraktiva lägen som passar den högre medelklassen. Därför har inte flyttkedjan startat och många bor kvar för att ekonomin inte finns där för de som önskar flytta. För att råda bot på problemet säger mäklare runt om i landet att till exempel flera enplansvillor behöver byggas. Detta så att barnfamiljer har möjlighet att flytta från lägenheterna och att de unga får det enklare att ta sig ut på bostadsmarknaden. Likaså behöver bostäder som är anpassade till äldre byggas, detta så att de får enklare att flytta från de stora villorna.

Linnea och jag sitter mitt emot varandra i ett varmt klassrum på Eslövs folkhögskola, där Linnea nu går sitt sista år. Man kan höra fågelkvittret genom de öppna fönstren.

Skulle du ha velat flytta hemifrån tidigare än vad du gjorde om du hade kunnat?

– Ja. Jag har velat flytta hemifrån länge, ända sedan jag var 18 år. Men ekonomin och att lägenheter inte har funnits, har gjort att det inte har varit en möjlighet.

Med mailkontakt har jag kunnat fråga rådgivarna på Bostadsrådgivningen i Malmö stad hur de ser på de upplevda svårigheterna för de unga på bostadsmarknaden.

Hur ser ni på ungas möjligheter att få bostad idag?

– Om unga ställer sig i en bostadskö så fort de har åldern inne så har de goda chanser att få

en bostad. Det kan ta några år att komma först i kön på en bostad, därför är det viktigt att man anmäler sig i god tid innan man vill flytta till en egen bostad.

De menar att bostäder finns men att det gäller att planera och att vara ute i god tid. Bara man inte har samlat på sig betalningsanmärkningar eller finns hos kronofogden så har man möjlighet att skriva på kontrakt, menar de. De säger vidare att något som försvårar de ungas möjligheter för en bostad är kostnaden, det blir dyrare och dyrare att hyra en bostad.

Linnea berättar att det är sambon som gjort det möjligt för dem att flytta till lägenheten hon bor i nu. Han har nämligen ett heltidsjobb.

– Det var ett måste för att jag skulle få lägenheten. Det gav en säkerhet, säger Linnea. Jag är studerande och anses inte lika pålitlig, fortsätter hon.

Många unga som inte uppfyller kraven eller som inte har de köpoäng som krävs för en chans till ett förstahandskontrakt på en bostad behöver istället använda sig av andra alternativ. Många vädjar om hjälp på de många Facebookgrupper som vänder sig till bostadssökande i till exempel Malmö, Göteborg och Stockholm. Av alla som skriver, är det långt ifrån alla som lyckas hitta en okej bostad. Det är dyra andra- och tredjehandskontrakt med saftig hyror, vissa som bara erbjuder inneboende i någons lägenhet.

– Av den lägenhet vi fick var det 60 stycken andra som också var intresserade och det kan vara flera hundra intresserade på andra, säger Linnea.

Linnea fortsätter och pratar om vad hon ser som ett problem på bostadsmarknaden:

– Lägenheterna som finns och byggs är inte anpassade för de unga, både prismässigt men också var de ligger någonstans tror jag. Kösystemet och att det krävs många år av att

samla poäng. Det gör att de som är äldre och har stått i kö längre får bättre plats. Medan de unga som har fått börja stå i kö vid 18 års ålder inte har så stora förutsättningar.

Jag frågar Bostadsrådgivningen i Malmö stad om hur de arbetar för att stötta unga i deras bostadssökande:

– När vi träffar klienter och de har barn/ungdomar informerar vi alltid om vikten av att ungdomen ställs i bostadskö. Vi informerar även ungdomar som har feriepraktik i vår förvaltning. Tyvärr har vi inte lyckats komma in i gymnasieskolorna för att informera om vad som är viktigt att tänka på och vad man behöver göra som ungdom för att längre fram få en egen bostad.

När jag frågar dem om de tycker att det de gör räcker, får jag ett nej. De vill gärna se att de kan komma ut i skolorna och informera. De anser också att samhället i stort kan göra mer:

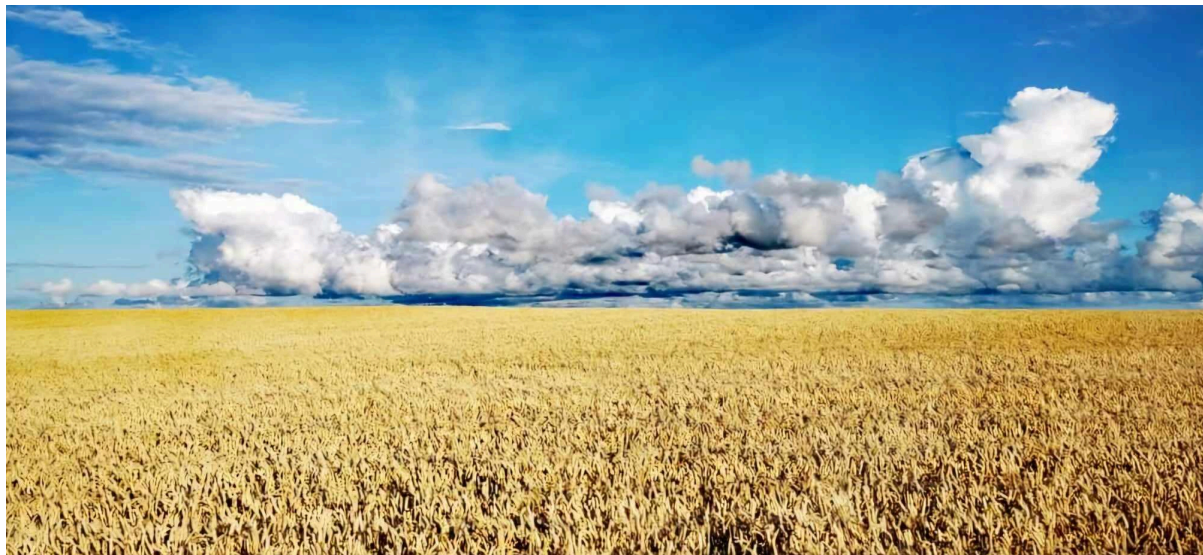
– Att prata om den första bostaden i skolan hade varit önskvärt. Hur gör man, när ska man ställa sig i kö, varför ska man stå i en bostadskö, hur lång tid tar det att få en bostad, vad krävs ekonomiskt (framför allt får man inte dra på sig skulder som hamnar hos Kronofogden), hur behåller jag min bostad osv osv.

Tillbaka i Eslöv. Det tysta klassrummet börjar fyllas av deltagare som ska ha lektion. Det är dags för mig att avrunda intervjun. Jag avslutar med att fråga Linnea hur hon ser på framtiden gällande hennes boendesituation, hon svarar:

– Vi hade tur med den lägenheten vi har nu. Den är perfekt. Men jag känner fortfarande stress. De köpoängen som jag hade samlat ihop, har i och med att vi tackade ja till vår nuvarande lägenhet försvunnit. Det är jobbigt att jag nu är längst bak i kön och jag behöver börja om på nytt tills nästa gång jag vill flytta.

Författare: Amilia Sigrén

“Bygger man på jordbruksmark så går den inte att återställas”

Lund, som en av de främsta akademiska städerna i Sverige, lockar allt fler studenter och kulturintresserade till dess kullerstensbelagda gator. Hösten 2023 var antalet ansökningar till kurser på Lunds universitet totalt 65 618, antalet har ökat till 71 509 för hösten 2024.

Antalet invånare i Lunds kommun har därmed ökat med en stadig takt de senaste åren, tack vare nybyggnationer och den planerade expansionen för att möta bostadsbristen.

Lunds kommun färdigställde cirka 1 110 bostäder år 2021, enligt planeringens mål så beräknas 26 000 nya bostäder att stå färdiga fram till 2040.

Vart ska dessa nya bostäder upprättas? Enligt kommunens *Utbyggnadsplan 2030* kommer en del av befintlig markyta inom Lund att nyttjas, men det planeras även att byggas utåt på jordbruksmark som kommunen har köpt från markägare.

Marken som omfattar Lund och Stångby är en av de främsta jordbruksmarkerna vi har i Sverige, denna klassas som en 9:a på en 10-klassig gradering enligt Jordbruksverket.

Längst västkusten i Skåne finner vi den bördigaste jorden som ger högst ekonomisk avkastning med en klassificering på 10. EU:s globala mål för år 2030, understryker att vi ska lösa klimatkrisen som enligt experter kan komma att äventyra välbefinnandet av allt levande på vår planet.

Kommunen har under början av året köpt upp 117 hektar norr om Stångby.

“Exakt vad den ska användas till är inte klart, men i underlaget till beslutet beskrivs att förvärvet möjliggör önskad utveckling av slättlandskapet, vilket det finns behov av enligt kommunens grönprogram och friluftsstrategi.” skriver kommunen i artikeln om beslutet som togs under sammanträdet den 30:e januari i år. Detta kommer enligt beslutet att stärka den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet.

“En mindre del av marken skulle också kunna bebyggas efter år 2040, enligt kommunens översiktsplan från 2018.” framkommer även i kommunens artikel.

Lunds utbyggnad är ett kontroversiellt område inom politiken idag, inte bara på grund av exploateringen av jordbruksmark men även frågan om att bygga ut motorvägen på E22.

För att få en bättre bild av hur stadsplanering går till, när jag ut till Aron Otterström via telefon. Han arbetar med stadsplanering i Sjöbo kommun och har utbildat sig till samhällsplanerare vid bland annat Lunds universitet, Malmö universitet och SLU Alnarp.

Är exploateringen av jordbruksmark för bostäder hållbart?

– Det är faktiskt inte så lätt, det enkla svaret är egentligen nej. Men sen måste man i samhällsplanering vikta olika intressen mot varandra. Det man kan säga är att samhällsplanering är lagstiftat genom PBL, Plan- och bygglagen. Och det primära är att man ska planera ändamålsenligt, rätt sak ska ligga på rätt plats. Det är även så att när man ska bygga på jordbruksmark, så måste det man ska bygga utgöra samhällsviktigt intresse. Det kan upplevas som en svag lagstiftning då bostäder i sig är ett samhällsviktigt intresse. All samhällsplanering handlar om att marken ska användas på bästa sätt efter sina förutsättningar. Bygger man på jordbruksmark så går den inte att återställas.

EUs 11:e globala mål är hållbara städer och samhällen. Detta framkommer i slutet av den text där målet beskrivs;

“Inkluderande och innovativ stadsplanering behövs för att göra städerna säkra och hållbara för framtiden.”

Hur kan nyplanerade stadsdelar bidra till hållbarhet och klimatet?

– Tanken är ju att nyplanerade stadsdelar ska lösa det som man har misslyckats med i gamla delar av städerna. En aspekt är att vi har en nyfunnen kunskap om stadsnära natur och dess positiva effekter. En annan aspekt är hållbart resande och hur man då utformar nyplanerade områden för att motivera människor att gå, cykla eller åka kollektivt. Sen är ju också tanken att den nya planeringen ska bidra med effektivare infrastruktur, den ska konsumera mindre energi och råvaror. Vatten och el, till exempel. Sen är en annan viktig aspekt av mål 11 det sociala. Inkluderande städer, platser som uppmuntrar till möten, säkerhet och trygghet samt kultur.

Efter intervjun med Aron får jag en allt mer klar bild av Lunds utbredning. Det är ett ganska komplext område där man får överväga alla möjliga för- och nackdelar. Men från en stadsplanerares perspektiv, verkar det främst handla om att skapa hållbara och effektiva stadsdelar som minskar påfrestningarna på miljön. Rätt sak på rätt plats.

Text: Jethro Vainikka

Bakom kulisserna: En närmare titt på sjuksköterskors arbetsvillkor inom sjukvården

Sjuksköterskor är oundgängliga i vårt sjukvårdssystem, men deras arbetsvillkor har länge varit en källa till oro. Trots deras viktiga roll i att upprätthålla hälsa och rädda liv, står sjuksköterskor inför utmaningar som påverkar både deras yrkesliv och personliga välbefinnande. Jag träffade sjuksköterskan Karin Dahlberg på vårdcentralen Tåbelund i Eslöv, för att prata med henne om nuvarande arbetsvillkor och vad som ligger bakom problemen, och vad Karin anser för åtgärder som kan behövas för att förbättra deras situation.

I Sverige och över hela världen spelar sjuksköterskor en avgörande roll i vården av patienter. Men hur ser egentligen arbetsvillkoren ut för dessa viktiga yrkesgrupper?

Var tredje sjuksköterska arbetar deltid och de vanligaste skälen till att så många jobbar deltid är att många sjuksköterskor behöver vila och återhämta sig efter att de jobbat långa arbetspass pga personalbrist. Många blir sjuka av arbetet eftersom de arbetat för mycket.

På vårdcentralen i Eslöv vid namn Tåbelund så möter jag en sjuksköterska som heter Karin Dahlberg som har upplevt komplikationer på sin arbetsplats och jag ställde några frågor:

På många sjukhus så uppstår det mycket personalbrist, resursbrist och brist på utrustning. Upplever du det på din arbetsplats och hur tror du att det påverkar er personal?

Jag har upplevt detta, säger Karin, främst det senaste året när kommunen skulle spara mycket och satte stopp för inhyrning av sköterskor. Ingen av oss sjuksköterskor mådde bra. Stämningen bland oss blev bara sämre. Vi var stressade och kände att vi inte räckte till. Samt någon blev sjukskriven på grund av det.

Karin berättar att stressen de upplever så försöker de hjälpas åt och om någon av dem har mycket så försöker kollegorna avlasta, ha en öppen dialog med både kollegor och chefen så att det inte går för långt.

På många andra vårdcentraler/sjukhus så upplevs det mycket problem med arbetstider och att många sjuksköterskor måste jobba övertid alldeles för ofta, men det upplever inte Karin. Hon berättar att hon har bra arbetstider, dessutom jobbar hon bara var 6:e helg och har inga kvällspass.

– Om det skulle uppstå något så att någon av oss inte skulle kunna jobba en viss dag kan vi byta dagar med varandra.

Vilka åtgärder eller förändringar skulle du vilja genomföra för att kunna förbättra arbetsvillkoren för sjuksköterskor inom sjukvården?

– Istället för att ta in dyr inhyrning av sjuksköterskor tror jag man skulle tjäna på att anställa fler sjuksköterskor, ha sjuksköterskor i en pool som går in där det saknas någon p.g.a. sjukdom eller liknande. Bättre arbetsvillkor som höjda

löner och arbetstidsförkortning hade lockat fler sjuksköterskor.

Därefter berättar Karin lite om hur deras samarbete och kommunikation mellan henne och kollegorna ser ut.

– Vi sitter på olika ställen så kommunikationen är inte helt okey. Man lär inte riktigt känna de undersköterskor vi jobbar med.

Efter att ha pratat med Karin är det tydligt att sjuksköterskor spelar en avgörande roll inom vården, och med deras arbetsvillkor och välbefinnande är av stor betydelse för både dem själva och de patienter de vårdar.

Text och bild: Joakim Vressner

ESLÖVS FOLKHÖGSKOLA

Eslöv 2024